

CARTULARI DE LA CATALUNYA COMTAL

PORTAVEU DE L'INSTITUT D'ESTUDIS
HISTÒRICS MEDIEVALS DE CATALUNYA

BARCELONA, JUNY 2009 - NÚMERO 20

l'Institut visita:

LLEIDA

Seu Vella, Paeria i Castell de Gardeny

ESPECIAL 10 ANYS *segona època*

AQUESTA PUBLICACIÓ ES DISTRIBUEIX A TOTS ELS CENTRES OFICIALS I CULTURALS DEL NOSTRE PAÍS I A L'ESTRANGER

RELACIÓ DELS CASALS CATALANS QUE REBEN EL CARTULARI DE L'INSTITUT

DINS L'ESTAT ESPANYOL:

Associació Espai Catalunya Topalekua - Sant Sebastià - Donostia.
Centre Català de Córdoba. - Córdoba.
Cercle Català d'Araba. - Gazteiz
Casa Catalana de Las Palmas. - Las Palmas de Gran Canaria.
Cercle Català de Madrid. - Madrid.
Casal Català de Menorca. - Maó.
Casa Catalana de Mallorca. - Palma de Mallorca.
Casal de Catalunya de Sevilla - Sevilla
Casa Catalana de Saragossa. - Zaragoza.

A L'ESTRANGER:

ALEMANYA

Associació Catalana d'Essen Essen - Borbeck.
Casal Català d'Hannover, e.V. Hidesheim.
Centre Cultural Català de Colònia, e.V. Köln.
Deutscher Katalanistenverband Münster in Westfalen.
Associació Catalana d'Amburg "El Pont Blau".
Katalanischer Salon, (Berlin).
Catans de Frankfurt - Frankfurt.

ANDORRA

Centre de la Cultura Catalana del Principat d'Andorra, Andorra la Vella.

ARGENTINA

Casal Català de Bahía Blanca, Bahía Blanca.
Associació Catalana de Socors Mutus "Montepio de Montserrat", Buenos Aires.
Associació Civil Grup d'Empresaris Catalans de l'Argentina (GREC), Buenos Aires.
Casal de Catalunya de Buenos Aires, Buenos Aires.
Les Quatre Barres, Buenos Aires.
Casal Català de Córdoba, Córdoba.
Casal dels Països Catalans de La Plata, La Plata.
Centre Català de Mendoza, Mendoza.
Mutual Catalana Germanor, Mendoza.
Casal de Catalunya de Paraná, Paraná, Entre Rios.
Agrupació Catalana de Pergamino, Pergamino.
Centre Català de Rosario, Rosario.
Centre Català de Venado Tuerto, Venado Tuerto, Santa Fe.
Casal Català de Mar del Plata.
Agrupació Cultural Catalana de Mendoza.
Casal de Catalunya de Santa Fe.

AUSTRÀLIA

Radiodifusió Catalana East Brighton, Victoria.
Casal Català of New South Wales Bexley, New South Wales.
Casal Català de Victòria / Catalan Club Victòria.

AUSTRIA

Casal Català de Viena, Viena.

BÈLGICA

Casal Català de Brussel·les, Bruxelles.

BRASIL

Catalònia - Grup de Catalans de Sao Paulo São Paulo - SP.
Instituto Brasileiro de Filosofia e Ciência Raimundo Lúlio (Ramon Llull) São Paulo - SP.

CANADÀ

Casal Cultural Muntaner Montmagny, Quebec.
Casal dels Països Catalans de Toronto, Toronto, Ontario.
Casal Català de Vancouver Vancouver, BC

COLÒMBIA

Casal Català d'Antiòquia, Emvigado.
Comunitat Catalana de Colòmbia, Santa Fe de Bogotá, DC.

COSTA RICA

Casal Català de Costa Rica, San José.

CUBA

Societat de Beneficència de Naturals de Catalunya, La Habana.

DINAMARCA

Casal Català de Copenhaguen, Copenhaguen.

EL SALVADOR

Casal Català de El Salvador, San Salvador.

EQUADOR

Casal Català de Guayaquil, Guayaquil.
Asociación Catalana Ecuatoriana de Negocios (ACEN), Quito.
Casal Català de Quito, Quito.

ESTATS UNITS

Fundació Paulí Bellet, Bethesda, MD.
Casal dels Catalans de Califòrnia, El Segundo CA.
North American Catalan Society, Inc Nashville TN.
Casal Català del Nord de Califòrnia Oakland, CA.
Americam Institute for Catalan Studies Spring TX.
Associació de Catalans de la Universitat de Califòrnia, Irvine (CatUCI)
Friends of Catalonia Miami, Incorporated - Miami.
Catalan Institute of America - Nova York.
Casals dels Països Catalans a Califòrnia - Sant Diego.
Casal del Països Catalans a Cleveland - Cleveland,

FRANÇA

Aire Nou de Bao, Bao.
Cercle Català de Marsella, Marseille.
Casal Català de Grenoble, Grenoble.
Casal de Catalunya de París, París.
Centre Cultural Català de Perpinyà. Perpinyà.
Amical dels Catalans d'Alsàcia, Stransbourg.
Casal Català de Tolosa de Llenguadoc, Toulouse.
Cadres Catalans de Tolosa de Llenguadoc - Toulouse.

GUATEMALA

Casal Català de Guatemala, Guatemala, CA.

HONDURAS

Associació Catalana d'Hondures, San Pedro de Sula.

IRLANDA

Catalans a Dublín - Dublin.

ISLÀNDIA

Casal Català a Islàndia.

ITÀLIA

Associació Catalana a Roma, Roma.

JAPÓ

Centre Català de Kansai, Osaka.

LUXEMBURG

Centre Català de Luxemburg, Luxembourg.

MARROC

Casal de Cultura Catalana al Nord del Marroc - Tànger.

ger.

MÈXIC

Centre Català de Guadalajara, Guadalajara, Jalisco.
Casal Català de la Península del Yucatán, A.C. Mérida, YU.
Club de Empresaris Catalanes en Mèxic, México D.F.
Orfeó Català de Mèxic, A.C. México D.F.
Casal Català de Puebla, A.C. Puebla.
Casal Virolai, A.C. Querétaro, QRT.

PARAGUAI

Centre Català d'Asunción, Asunción.

PAÏSOS BAIXOS

Casal Català dels Països Baixos, Oousterhout NB.

PERÚ

Casal Catalunya del Perú, Lima.

REGNE UNIT

Centre Català d'Escòcia - Escòcia.
Catalans UK - Londres.

REPÚBLICA DOMINICANA

Casal Català de Santo Domingo, Santo Domingo.

REPÚBLICA POPULAR DE LA XINA

Catalan Association of China, Hong Kong.
Casal Català de Beijing - Beijing.
Shanghai Catalan Association - Shanghai.

SUÈCIA

Les Quatre Barres - Estocolm.

SUÏSSA

Casa Nostra de Basilea, Birsfelden.
Cercle Català de Winterthur-Schaffhausen, Brütten.
Amics Catalans de Berna, Köniz.
Centre Català de Lausanne, Lausanne.
Casa Nostra de Suïssa, Wallisellen.
Casa Nostra Baden - Wettingen / Grup Montseny Wettingen.
Casa Nostra de Zürich, Zürich.

URUGUAI

Associació d'Empresaris d'Ascendència Catalana a l'Uruguai (ASEACU), Montevideo.
Casal Català de Montevideo, Montevideo.

VENEÇUELA

Centre Català de Caracas, Caracas.
Associació Nova Catalunya de Joan Orpí Puerto de la Cruz, Anzoátegui.
Associació Veneçolana d'Empresaris d'Ascendència Catalana (AVEAC).

XILE

Agrupació d'Empresaris d'Ascendència Catalana (AEAC), Santiago de Xile.
Centre Català de Santiago de Xile, Santiago de Xile.
Federació d'Entitats Empresariales d'Ascendència Catalana d'America, Santiago de Xile.
Centre Català Viña del Mar, Viña del Mar.

Edita:

l'Institut d'Estudis Històrics
Medievals de Catalunya



Direcció:
Jaume Bertomeu



Cap de Redacció:
Lluís Goberna



**Coordinació,
Maquetació i
Disseny:**
Lluïsa Goberna

Webmasters:



Lluís Teruel



David Ballesteros

**Consell de Redacció
Col·laboradors:**

Bartomeu Bioque
Josep Brunet
Maribel Gallèn
Àngel Gordon
Francesc Panyella
M^a Lluïsa Pujol
Jordi Rabionet
Joana Tarín

Corrector:
Joan Anton Font

Redacció i Administració:

Av. Paral·lel, 98, esc.B entre.2a.
08015 BARCELONA
Tels. 93 442 78 88
93 325 77 91
Fax 93 441 97 01

E-mail:

institut@cartulari.com
www.cartulari.com

Capçalera:

Copy-Art-Institut.

Impressió:

GAM Serveis Reprogràfics.

Dipòsit Legal: B-51863-01

Els articles signats són de la sola responsabilitat de l'autor i l'equip del Cartulari no necessàriament ha d'estar d'acord amb el contingut dels mateixos.

Benvolguts amics

*Ara fa 22 anys de la publicació del primer **CARTULARI** (en format de butlletí en blanc i negre) i 10 anys de la segona època en format de revista, amb més pàgines i en color, per això l'Institut ha pensat en celebrar-ho amb un sopar especial i en un lloc especial.*

*Per arribar al **CARTULARI** número 20 de la segona època (2 cartularis per any) han calgut molts esforços de tot tipus. Avui podem estar satisfets de la feina feta i d'haver acomplert els principals objectius que teníem en ment l'any 1987.*

Reprodueixo l'editorial del **CARTULARI número 0 de la primera època, que explica el perquè del títol de la capçalera de la nostra publicació:**

"Els cartularis de fa mil anys com en general els dels segles IX al XV, no deixen de ser un conjunt de documents que avui en diríem de «comunicació» entre gent puix que ens parlen de fets casolans, purament socials. Gràcies a ells com gràcies als diplomataris carolingis, refem avui la història. Tanmateix, els cartularis i els diplomataris d'avui -llegiu mitjans de comunicació-, fan la història actual i a la vegada serviran en el futur per refer, tanmateix, la història d'avui als ulls del futur.

Aquesta dualitat de donar a conèixer l'activitat present i a la vegada deixar constància per a la història, és (serà) la tasca d'aquest butlletí, amb l'afegit de servir, a la vegada, de punt d'unió entre tots els afeccionats a la història medieval catalana, a l'heràldica, al coneixement de les ordes medievals militars, monàstiques i de cavalleria, àdhuc, conèixer la genealogia i les arrels ancestrals familiars.

*Amb aquest fons i forma esperem i confiem que aquest «**CARTULARI**» sigui d'interès per a tots els medievalistes".*

*Des de d'aquí el meu reconeixement a tots els col·laboradors, redacció, anunciants, Consell de Redacció, en fi, a tots els que ens llegiu, que segur que sense vosaltres no hauríem arribat a l'edició d'aquest **20 CARTULARI**.*

Jaume Bertomeu



**INSTITUT D'ESTUDIS HISTÒRICS
MEDIEVALS DE CATALUNYA**

Aquest **CARTULARI és el portaveu de l'Institut, de publicació semestral. És una entitat convenientment legalitzada i domiciliada al Cap i Casal de Catalunya, i que té per finalitat aplegar als afeccionats a la història medieval de Catalunya i altres activitats del nostre País.**



Amb el suport de:
Generalitat de Catalunya - Departament de Cultura

CARTULARI

DE LA CATALUNYA COMTAL

PORTAVEU DE L'INSTITUT D'ESTUDIS
HISTÒRICS MEDIEVALS DE CATALUNYA

ANY XXI - SEGONA ÈPOCA
SEMESTRAL - NÚMERO 20

Catalans contra Catalans.....14

De fet, la reina Violant, reina de Provença; i Ferran d'Antequera, rei de Catalunya i Aragó; eren cosins germans.....



2009 Any de l'Astronomia.....18

L'home va sortir fins al llindar de la caverna on s'havia refugiat amb el seu clan. Durant tot el dia la tempesta havia bramat.....



Ildefons Cerdà.....28

Ildefons Cerdà i Sunyer neix al Mas Cerdà, a Centelles (Osona) l'any 1815 i mor a Caldas de Besaya (Santander) l'any 1876.



Portada	1
Seu Vella de Lleida.	
Casals Catalans	2
Relació dels Casals d'arreu del món.	
Editorial	3
Redacció i administració.	
Informa	5
Les nostres activitats.	
Dinar de Germanor	6
Presentació CARTULARI 19.	
Armadores Medievals	10
D'11 Cavallers Catalans.	
Castell de Milmanda	22
Visita Cultural de l'Institut.	
Descans Dominical	26
Article d'en Josep Brunet.	
Estament de Cavallers Nobles	32
Solemne Investidura a la Mercé.	
Barri Gòtic de Barcelona	46
Article d' en Bartomeu Bioque.	
Notícies	60

Foto portada de: *Lluïsa Goberna*
Seu Vella de Lleida

Lleida.....38

Seu Vella, Paeria i Gardeny

Feia temps que l'Institut tenia una fita amb la ciutat de Lleida, ja que havíem ja visitat anteriorment, fa uns anys, Tarragona i Girona.....



La Volta al Món.....50

Per Oceania, la nova frontera

El 2000, amb el canvi de mil·leni, vam decidir fer un gran viatge: la volta al món per Oceania...



Informa

22 de desembre de 2008

Dinar **Nadalenc** i de **Germanor** i presentació del **CARTULARI 19**, al restaurant **WINDSOR**, de Barcelona. Amb el tradicional sorteig de regals i posterior lliurament de Cartularis als assistents.



15 de gener de 2009

Presentació del llibre i del DVD documental amb el títol "**EL QUÍMICO DE LOS LUMIÈRE I CAZADORES DE IMÁGENES EN LA BELLA ÉPOQUE**", a càrrec de l'autor **Pedro García Martín**, professor titular d'història moderna de la Universitat Autònoma de Madrid, **Josep M. Queraltó**, col·leccionista de cinema, membre de l'Acadèmia de Cinema Català i de l'Acadèmia de Cinema d'Espanya, **Jordi S. Bonet**, **M. Lluïsa Pujol**, productors i directors del documental, a la **Biblioteca Pública Arús**, de Barcelona.



14 de febrer de 2009

Visita Cultural al Castell de **MILMANDA**, amb un tast de vins a la planta noble. Posterior Calçotada al **Restaurant dels Torrents**, molt a prop del castell, als afores del poble de Vimbadó.



5 de març de 2009

Inauguració de la **Mostra cinematogràfica de la Col·lecció Josep M. Queraltó**, presentada per la senyora **N'Assumpta Escarp**, regidora del Districte de l'Eixample, a la sala de conferències de la **Biblioteca Pública Arús**.



25 d'abril de 2009

Solemne **XIX Investidura de Cavallers i Imposició de Llaços a Madones** de l'Estament de Cavallers **Nobles del Principat de Catalunya**, a la **Reial Basílica de Nostra Sra. de la Mercè** i posterior còctel, sopar i ball de gala a l'**Hotel Princesa Sofia** de Barcelona.

30 de maig de 2009

Sortida cultural a la ciutat de **Lleida**. Visita a la **Seu Vella**. Recepció a la **Paeria**. Posterior dinar al **Restaurant "Cal Nenet"**, als afores de Lleida. Visita al **Castell de Gardeny**, **Centre d'interpretació de l'Orde**



Concedit a

En Josep M. Queraltó

DINAR DE GERMANOR



Per LLuís Goberna

En aquesta ocasió el dinar va tenir lloc el 20 de desembre de 2008, al Restaurant WINDSOR, ubicat en una magnífica finca de l'Eixample. En un espai d'una elegància sòbria i alhora modern.

Vàrem ser un grup nombrós, ja que en canviar el tradicional sopar per un dinar va fer que gaudíssim d'una gran assistència.

Mentre ens oferien la copa de benvinguda, tot esperant el dinar, vàrem poder fruit contemplar la relaxant vista

dels jardins interiors.

El dinar va ser exquisit i elogiat per tothom.

A continuació, l'amic Àngel Gordon va portar a terme, amb el seu bon humor, el clàssic sorteig d'una infinitat de regals força valuosos, sense que hi manqués la magnífica i tradicional cistella de Nadal, ceràmiques de Dalí, llibres, quadres, etc...

Ens va alegrar molt tenir entre nosaltres amics d'Eivissa, Mallorca, Manresa, València, entre d'altres indrets.

Presentació del CARTULARI N°19





L' ambient, de força germanor, va tenir un toc emotiu en estar acompanyats de la nostra amiga, **Roser Closa**, vídua de **Joan Arxè**, la qual va tindre la gentilesa de fer lliurament, com a record, d'un quadre del seu marit a l'afortunada que li va tocar en el sorteig.



Després de repartir tots el regals va venir l'esperat lliurament del **CARTULARI** n° 19, precedida d'una breu presentació i explicació del contingut.

Cal esmentar que durant tot l'acte el servei va ésser veritablement selecte cosa bastant difícil de trobar avui dia .



Es va acabar la celebració amb un brindis i les tradicionals felicitacions nadalenes. C





Forest & Carrillo

Asesores



Gestión Empresarial -Fiscal-Contable -Laboral-Jurídica.

Avda. del Paral·lel, 98 esc.B. entr.2a.
BARCELONA 08015 (SPAIN)
Telf. 93 442 78 88 Fax 93 441 97 01

e-mail:asesores@forest-carrillo.com
www.forest-carrillo.com

Para información de nuestros servicios y equipo de profesionales, les recomendamos visite nuestra página WEB.

TRATTORIA
VECCHIA MODENA

Típica Cucina Italiana



Menú del dia € 9,25 +IVA

"Pasta fresca fatta in casa"

Nunca has probado nuestra *Cocina Mediterránea ???*

Emiliano - Romagnola
Plaza tetuan, 5
08010 Barcelona

Tel.: 93 231 77 29
Fax: 93 231 71 61



Àngel Gordon
Avda. Diagonal, 329-A-2º
08009- Barcelona
Tel. 93 459 22 55

ASOCIACIÓN DE PARAPSIÓLOGOS
DE CATALUNYA

CURSO DE CONTROL MENTAL
Y CULTURA PSÍQUICA
MÉTODO GORDON

Dirigido por el Profesor GORDON
Hipnólogo - Musicoterapeuta

-- el dominio absoluto de sí mismo, -- una excelente memoria,
-- un juicio penetrante y justo, -- una voluntad inquebrantable,
-- una personalidad vigorosa y simpática:

Armatures Medievales

ALMA CUBRAE d'11 Cavallers Catalans

En el transcurs del *MERCAT MEDIEVAL DE VICH*, del passat desembre de 2008, va tindre lloc l'exposició:

Armatures d'11 Cavallers Catalans, realitzada per la companyia d'espectacles medievals *ALMA CUBRAE*.

El disseny de les armatures estan basades en les obres d'Armand de Fluvià i Martí de Riquer, com també en les escultures fúnebres de les tombes dels cavallers.

Les armatures estan fetes de ferro o acer, cuir i ornamentacions de llautó.

Per forjar-les es van tardar tres anys i tot el material és fet a mà. Així d'aquesta manera varen recuperar un ofici que s'havia perdut, el d'armurer.



Nasqué a la darrereria del segle XIII. Era fill i hereu del noble Guillem de Cervelló i de Cruïlles. Es casà amb la noble Sibil·la de Cardona. El 1323 anà juntament amb el seu pare a la conquesta de l'illa de Sardenya, on aquest morí. El comte-rei el nomenà governador de Sardenya, càrrec que només ocupa dos mesos perquè pasà a ocupar, l'any 1328, el de lloctinent de l'infant Pere (*després comte-rei Pere II*) a la procuració de Catalunya, càrrec que seguir fins al 1335. El 1333 fou enviat al comtat d'Urgell per tal de resistir la invasió del comte Gastó II de Foix. El 1338 el comte-rei el féu alcaid del castell de Xàtiva i un any després governador de Sardenya. El 1347, a la batalla d'Aidu di Turdu, perdé dos dels seus fills, Guerau i Ramon, i ell morí durant la retirada. Fou enterrat al Castell de Goceà.

Guillem de Cervelló és representat dalt del cavall brandant l'espasa i portant l'escut defensiu amb les seves armories: d'or; un cervol d'atzur, pintades també a la gualdrapa del cavall.

Fill i successor de Pere I el Catòlic i de Maria de Montpeller, va néixer a Montpeller (Llenguadoc) el 1208.

Pràcticament no va conèixer el seu pare, Pere I el Catòlic, ja que el seu pare morí al castell de Muret el 1213, quan ell només tenia 5 anys. A l'edat de 3 anys fou separat de la seva mare i lliurat al cabdill croat Simó IV de Montfort, com a promès de la seva filla. Més tard l'hagué de lliurar, per pressions de la Santa Seu, als seus súbdits de Catalunya i Aragó, i el jove comte-rei fou traslladat al castell de Montsó. El 1229 sortí de salou, amb l'estol català, per conquerir Mallorca als sarrains i capitanejà l'assalt a la ciutat, que si le rendí aquest mateix any. A continuació conquerí Menorca el 1231 i Eivissa i Formentera el 1235. El 1238 entrà a València on en conquerí la capital. Uns anys després inicià la conquesta a Múrcia.

Del seu casament, de segones noces, el 1235, amb Violant d'Hongria (filla del rei Andreu II d'Hongria i de Violant de Courtenay, princesa de Constantinoble) nasqué l'infant Pere, futur Pere II "El Gran" el qual es casà amb la princesa Constança de Sicília. Aquest matrimoni comportà el segon pas de l'expansió mediterrània a Catalunya, juntament amb l'impuls que donà al comerç i a la política africana.

Morí a València el 1276. El seu cos descansa al reial monestir de Santa Maria de Poblet.

Les armories són un faixat d'or i de gules.



Sembla que nasqué a Balaguer entre 1378 i 1380. Fou fill i successor del comte Pere II d'Urgell i la seva mare fou una princesa italiana, Margarida de Montferrat, senyora d'Acque. Jaume II es casà amb la infanta Isabel d'Aragó, filla del comte-rei Pere III el Cerimoniós.

Fou nomenat lloctinent del regne d'Aragó l'any 1407 i el 1409 procurador i governador general de la corona d'Aragó, ofici que acostumaven d'ocupar els hereus del tron. Quan el 1409 morí l'hereu de la corona i únic fill del rei Martí, s'obrí la qüestió sucesòria i la figura del comte d'Urgell quedà en primer terme com a dinastia amb més drets de successió. Però, ovacionat com estava que el papa legitimés el seu nét natural Frederic d'Aragó, a qui volia deixar la corona i a qui prèviament ja havia legitimat. Martí I morí sense haver designat clarament el seu successor el 1410. Finalment fou declarat successor Ferran de Castella, dit el d'Antequera, duc de Peñafiel.

El 1413 Jaume II es decidí a trencar hostilitats amb el nou rei i, després d'alguna victòria, arribaren les desfetes i s'hagué de retre el 1414. Fou condemnat a presó perpètua i a la confiscació de tots els seus béns, inclòs el dot de la seva muller. El comtat d'Urgell fou desintegrat i repartit entre els partidaris de Ferran I. Contra les condicions de la rendició, fou conduït a diversos castells i acabà al de Xàtiva on morí l'any 1433. Amb la seva mort, s'extingia, en línia masculina i legítima, la primera dinastia -la bel·lònida del Casal de Barcelona-.

Jaume II primerament fou enterrat a l'església de Sant Francesc, i el 1939 fou traslladat a la capella del castell.

Jaume II portava les armories de la tercera dinastia dels comtes d'Urgell: un escut partit dimidiat; al primer d'or, dos pals de gules (les armories familiars o gentílics), al segon escacat d'or i de sable (les armories territorials d'Urgell).



Nasqué l'any 1306. Era fill de Gilabert de Cruïlles i Dionís i de Constança de Mallorca, filla natural del rei Sanç I. Fou armat cavaller en l'acte de coronació del comte-rei Alfons III, el 1329, i el 1345 prengué part en la campanya del Rosselló. El 1359 es destacà en la defensa de Barcelona contra l'estol castellà. El 1361 fou un dels negociadors de la pau amb Castella que posà fi a la Guerra dels Dos Peres. El 1371 el comte-rei l'envià a Sardènia amb el càrrec de governador de Logudor, i tingué una actuació rellevant en la defensa del castell de Càller. A la mort de Berenguer Carrós, el 1374, el succeí en el càrrec de capità general del regne de Sardènia. Nomenat el 1377 capità general del mar, el 1378 dugué a terme la gesta de Porto Pisano, on foren cremades les galeres del duc de Milà, Joan Galeàs i Visconti. El 1384 fou nomenat governador dels comtats de Rosselló i Cerdanya, que defensà contra els atacs de Joan I d'Empúries. Morí l'any 1395.

Els Cruïlles foren una de les més il·lustres famílies de la noblesa feudal de l'Empordà.

Les armories dels Cruïlles, que porta Gilabert a l'escut, la cota d'armes, la cervellera (tan corrent en els exèrcits catalans dels segles XIII i XIV) i a la gualdrapa del cavall, són gules, semblant de creuetes d'argent.



Nasqué el 1229. Era fill i successor, el 1276, del vescomte Ramon Folc V de Cardona i Sibila d'Ampúries, filla del comte Ponç IV Hug. Fou una de les grans figures del seu llinatge i del seu temps. El llinatge dels Cardona era un dels més importants de la noblesa feudal catalana.

Continuà i encapçalà la revolta nobiliària, una de les més notables de Catalunya, iniciada el 1274, en època del seu pare, contra el comte-rei Jaume I, que acabà amb la desfeta de Balaguer, on fou empresonat juntament amb tots els magnats rebels. Tornat a la gràcia reial el 1281, esdevingué, per sempre més, un fidel col·laborador del comte-rei Pere II i fou un dels seus capitans en la defensa contra la invasió francesa del 1285 -es distingí especialment per la seva heroïtat en la defensa de la ciutat de Girona, acció que li valgué el sobrenom del Prohom-. Amb el comte-rei Alfons II col·laborà en la conquesta de Menorca el 1287.

Les armories dels Cardona són de gules, un (o tres) cards d'or.



Nasqué l'any 1376. Era fill del comte-rei Martí l'Humà i de la noble aragonesa Maria de Luna i senyora de Sogorb.

Uns quants dies després del casament amb Maria I, reina de Sicília, sortí amb la reina i amb el seu pare, l'infant Martí, duc de Montblanc, de Tortosa amb un estol de cent vaixells i uns dos mil soldats, amb la intenció de recuperar l'illa de Sicília, on s'havia produït una revolta. El 1397, quan l'infant Martí tornà a Barcelona, esdevingué rei per la mort del seu germà Joan I. L'illa ja era gairebé pacificada. A la mort de la seva muller, que el féu hereu, per la manca de fills, esdevingué únic rei de Sicília. Organitzà una expedició al nord d'Àfrica i reconquerí l'illa de Gerba.

El 1408 es dirigí a Sardenya, per tal de dominar la revolta del vescomte Guillem II de Narbona. La batalla fou guanyada i el vescomte de Narbona hagué de fugir. Així doncs començà els preparatius per atacar Oristany lloc on s'havia refugiat el vescomte. Dissortadament, la malària, contreta durant la guerra pel fet d'haver acampat



a la vora d'uns aiguamolls, començà a minar la feble naturalesa física del jove rei. Al cap de pocs dies, el rei moria. La seva mort, sense fills legítims, fou la causa immediata del conflictes successoris que es produí el 1410, a la mort del seu pare. En morir només deixa dos fills il·legítims: Frederic d'Aragó, a qui deixà el comtat de Luna i la senyoria de Sogorb, i Violant d'Aragó, que es casà amb el noble castellà comte de Niebla.

El cos de Martí "El Jove" descansa a la catedral de Càller.

L'escut, la cota d'armes a sobresenyal i la gualdrapa del cavall portaven les armes del Casal de Barcelona (d'or, quatre pals de gules), partides amb les de rei de Sicília - quarterat en sautor: primer i quart, d'or, quatre pals de gules (dels comtes de Barcelona); i segon i tercer, d'argent una àguila coronada de sable (dels Hohenstaufen, ducs de Suàbia i reis de Sicília).

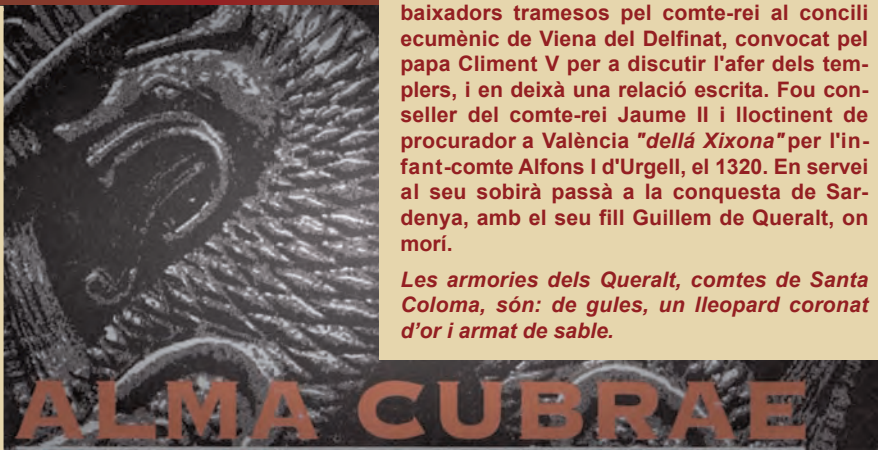


No se sap quan nasqué. Era fill del noble Pere III de Queralt i de Cervelló i de la noble Margelina d'Anglesola. Fou baró de Queralt, senyor de Santa Coloma, Rocafort de Queralt, Timor, Agulló i Montargull des del 1307.

Es casà amb la noble dama Francesca de Castellnou, la qual li aportà en dot la senyoria de Ceret, al Vallespir.

El 1296 prengué part en la campanya de Múrcia i el 1301 fou nomenat procurador reial a València. Al setge del castell de Montsó, fortalesa defensada pels cavallers de l'Orde del Temple, el 1308, fou enviat, sense èxit, a negociar amb els templers. El 1309 es trobava a la conquesta de la ciutat d'Almeria i el 1311 fou un dels ambaixadors tramesos pel comte-rei al concili ecumènic de Viena del Delfinat, convocat pel papa Climent V per a discutir l'afer dels templers, i en deixà una relació escrita. Fou conseller del comte-rei Jaume II i lloctinent de procurador a València "dellà Xixona" per l'infant-comte Alfons I d'Urgell, el 1320. En servei al seu sobirà passà a la conquesta de Sardenya, amb el seu fill Guillem de Queralt, on morí.

Les armories dels Queralt, comtes de Santa Coloma, són: de gules, un lleopard coronat d'or i armat de sable.



Fill i successor del comte-rei Alfons III el Benigne i de la seva primera muller, Teresa d'Entença, baronessa d'Urgell. Nasqué a Balaguer l'any 1319.

Una de les seves primeres gestions fou acabar amb la guerra amb la república de Gènova, per la pau de 1336. En pugna contra el seu cunyat, el rei Jaume III de Mallorca, envai Mallorca el 1343, conquerí el comtat de Rosselló el 1344 i finalment el va derrotar a la batalla de Lluçmajor, el 1349. Pere III va prometre no separar mai més de la corona el regne de Mallorca i els comtats del Rosselló i la Cerdanya. El 1353 l'estol català derrotà els genovesos a la batalla naval de l'Alguer. El 1379 acceptà la sobirania dels ducats catalans de Grècia (*Atenes i Neopàtria*). Protegí la petita noblesa contra l'alta noblesa i conrea la poesia, entre d'altres fets. Fou ell qui instruí el monestir de Poblet com a panteó de la casa reial. Prengué com emblema el drac alat, que queda integrat com a cimera. Instituí l'orde de cavalleria de Sant Jordi i difongué la devoció d'aquest Sant, que esdevingué patró dels seus regnes. I, finalment, també fou ell qui fixà en quatre els pals de l'escut.

Morí l'any 1387 i fou enterrat a la catedral de Barcelona, però el 1401 fou traslladat al reial monestir de Santa Maria de Poblet.





Nasqué l'any 1264. Era fill i successor, des del 1277, del comte Hug V i de Sibilla de Palau, vescomtessa de Bas. El 1282 es casà amb una rica pubilla, Marquesa de Cabrera, vescomtessa de Cabrera. Durant els regnats dels comtes-reis Pere II i Alfons II, els féu, sempre costat. El 1285 lluità amb el primer contra la invasió francesa, produïda a través dels passos del seu comtat. Amb els francesos a les portes de la seva capital i ell a dins, juntament amb el comte-rei, alguns burgesos de la vila estaven disposats a lliurar-la a l'enemic. La sort del comte-rei era en mans del comte Ponç V, qui amb un gran valor personal i lleial al sobirà l'aconseguí treure de Castelló, obrint-se pas, armant una forta maça, entre els castellonencs que tractaven d'impedir que en sortís. Pere II en premià la fidelitat retornant-li el vescomtat de Bas i donant-li viles al regne de València, Alt Urgell, a la Conca de Barbera, a la Segarra i al Segrià. Recuperant el comtat, perdonà magnànimament la traïció dels castellonencs.

Fou també home de confiança d'Alfons II amb el qual el 1286 i el 1288 hagué de fer front a nous intents d'invasió dels francesos. Mort el sobirà el 1291, la seva relació amb el nou comte-rei, Jaume II, es comença a enterbolir. Jaume II feu aixecar el castell de Montgrí a la frontera sud del comtat i li prohibí que construís castells o fortificacions. Malgrat tot això, Ponç V lluità al costat del comte-rei en alguna ocasió.

A partir del 1303 inicià una política "nacionalista empordanesa" i, per tant, contraria als interessos del comte-rei i dels bisbes de Girona, principals enemics dels comtes d'Empúries. El comte-rei volgué contrastar aquestes accions per les armes, però Ponç V, arruïnada i endeutada, si sotmeté el 1306. El 1313 el comte-rei envià el comtat per terra i per mar i obligà Ponç V a sotmetre's una altra vegada. Poques setmanes després el comte morí. Fou soterrat a la capella de Santa Maria de Palau comtal de Bellcaire d'Empordà.

Les armories son un faixat d'or i de gules.



Il·lustracions originals:
Julià Mumburú
Textos: Armand de Fluvià
Prefaci: Martí de Riquer

Nasqué a València l'any 1308. Fou el cinquè fill del baró del comte-rei Jaume II i de la princesa Blanca de Nàpols.

El 1324 el seu pare creà per a ell el comtat de Prades al qual afegí la baronia d'Entença i algunes possessions a Murcia. Ho va permutar amb el comtat d'Empúries (que regí amb el nom de Ramon Berenguer I) amb el seu germà l'infant Pere, comte de Ribagorça. El 1349, Pere III el posà al capdavant de l'exèrcit que havia preparat per tal d'envair el Rosselló. El 1356 visità, en qualitat d'ambaixador del comte-rei, el papa Innocenci VI, per tal de tractar dels afers del regne de Sardenya. El 1364 renuncià al comtat d'Empúries a favor del seu fill Joan I, i ingressà com a religiós en el convent de predicadors de Santa Caterina de Barcelona.

Morí l'any 1366 i fou soterrat al convent de predicadors de Santa Caterina de Barcelona, o de Castelló d'Empúries.

L'escut, la cota d'armes i la gualdrapa del cavall són quarterats: primer i quart d'or, quatre pals de gules (les armories del llinatge patern, erròniament dimidiades), i segon i tercer d'atzur, sembrat de flors de lis d'or, i ressaltant sobre el cap un lambel de tres penjants de gules (les armories del llinatge matern: Anjou de Nàpols).



Nasqué el 1290, fill i hereu del senescal reial, Pere de Montcada i d'Abarca, baró d'Aitona i senyor de Soses i de Gebut, i de la seva segona muller Elisenda de Pinós. Es casà amb Josefina de Lloria i Lancia, filla de l'almirall Roger de Lloria. El 1309 prengué part a la campanya d'Almeria, a l'estol que operava contra Ceuta i el 1312 fou designat per formar part del consell reial. El 1313, el comte-rei el nomenà majordom reial al regne de València. El 1321 fou nomenat ambaixador prop del rei Carles IV de França. El 1336, a la mort del comte-rei Alfons II (abans comte d'Urgell), acompanyà el nou rei i fillol seu, Pere III, a Saragossa per a la seva coronació com a rei d'Aragó, i sempre estigué al seu costat ajudant-lo en els afers polítics.

Finalment morí l'any 1341.

Les armories deis Montcada són: de gules, vuit besants d'or. I com a cimera damunt l'elm acostumava a portar la meitat superior d'un cigó.

CATALANS C⊕NTRA CATALANS



Port de Marsella. Raphael Ponson

En el primer article sobre aquest tema, publicat en l'anterior Cartulari del mes de desembre, reproduïem un arbre genealògic en el qual es podia veure clarament quin era el parentiu existent entre els personatges que regnaven a Provença i els que ho feien a Catalunya i Aragó.

De fet, la reina Violant, reina de Provença; i Ferran d'Antequera, rei de Catalunya i Aragó; eren cosins germans, puix que el pare de la primera era el rei català Joan I el Caçador, germà d'Elionor d'Aragó, mare del segon i, tots dos, néts del gran rei català Pere II el Cerimoniós, mort el 1387. Així doncs en Lluís III d'Anjou, duc de Calàbria, fill de Violant, era cosí d'Alfons el Magnànim de Catalunya i Aragó, fill de Ferran. **Com podem veure, aquest grau de parentiu no fou obstacle perquè els dos reis es fessin una guerra despietada.**



Escut Catalunya-Aragó Escut Provença-Catalunya

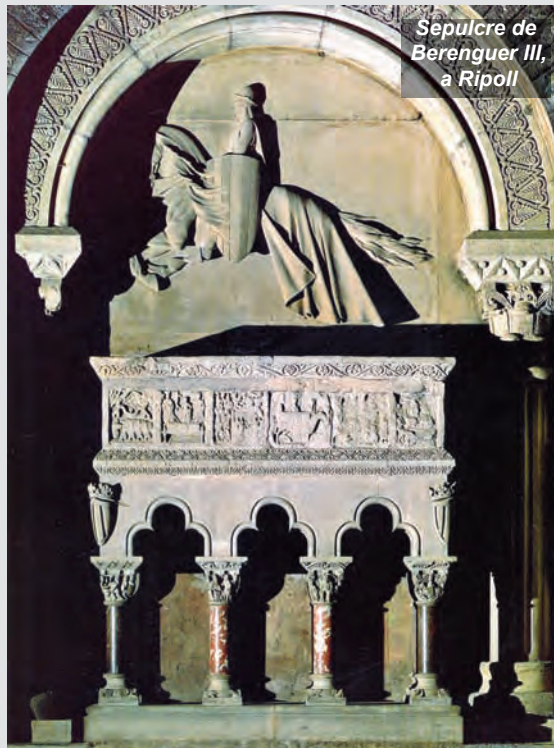
Per Francesc Panyella
President del
Cercle Català de Marsella



bran ho eren dels comtes d'Urgell; així com els Blacas, Villeneuve i potser els Porcelet d'Arles, que constitueixen una noblesa estrangera, ràpidament assimilada al país i que fan costat a la gent de la terra, com ara la família dels Baus, de Castella-ne, d'Agoult o els mateixos vescomtes d'Avinyó i Marsella.

Però cal pensar que la presència catalana era molt important, tant a Provença en general, com a Marsella en particular, a causa dels lligams establerts pel casament de Dolça de Provença amb Berenguer III, cosa que l'arribada a aquestes terres de molts nobles catalans i altra gent de més modesta condició, que s'hi instal·laren definitivament i que en feren la seva pàtria.

El pare de Dolça de Provença, Gilbert III, Vescomte de Carlat de Gevaudan, casat amb l'hereva del comtat de Provença, Gesberga, era descendent dels comtes catalans. De la mateixa manera que els comtes de Forcalquier i els Sa-



Sepulchre de Berenguer III, a Ripoll

D'aquesta presència catalana en aquestes contrades n'és un exponent la fundació de Barcelonette, als confins de la Llombardia i de Provença l'any 1233.

Però, com dèiem més amunt, també hi havia gent més modesta, entre la qual hi trobem en Pere de Barreria, hostaler, negociant armador i propietari d'immobles, ciutadà marsellès i que jugà un paper molt important en la defensa de la ciutat, enfront de les tropes catalano-aragoneses. **El seu nom surt a rel·luir en els processos de traïció que s'intenten contra diferents ciutadans de la vila -i contra**

ell també-, puix és acusat per la remor pública de connivència amb els atacants pel fet d'ésser català d'origen. En el curs del procés es demostrà tot el contrari.

Consultant les minuts del procés d'en Pere de Barreria, hi trobem elements descriptius del que fou l'atac dels catalano-aragonesos i, sobretot, es posa de relleu la incapacitat del **Viguer** comandant de la plaça, no ja per rebutjar els atacs, sinó simplement per organitzar la defensa de la vila, puix que les primeres naus catalanes s'havien instal·lat, ja feia dies, a les illes enfront de **Marsella**, esperant l'arribada de tota l'armada, per tal de concentrar totes les forces en l'atac de la ciutat. **Davant d'aquests preparatius, que eren evidència de la futura escamesa, el Viguer i les autoritats de Marsella no prengueren cap disposició per alertar el Parlament d'Ais, ni demanar ajuda a les viles veïnes.**

Això ens porta al matí del dia 20 de novembre de 1423. **Les naus d'Alfons el Magnànim comencen les maniobres d'encerclament de la ciutat.** Mentre unes desembarquen al que més tard seria el que avui coneixem com la platja dels **Catalans**, les altres ho fan a **Arenc**, (remarqueu la semblança amb **Arenys**) tallant la carretera d'**Ais**. Unes altres prenen



Salteri i Llibre d'Hores d'Alfons el Magnànim, conservat a la British Library. Acabat el 1443. Pag.3 (fol.14v).

Detall del Fort Sant Nicolau



peu a les costes del **Pharo** amb l'intent ben clar d'aïllar els defensors del fort **Sant Nicolau**, que defensava la part sud de l'entrada del Port, de l'**Església de Sant Victor**, veritable fortalesa. **Altres arriben fins a l'entrada del Port Vell, del costat del fort Sant Joan, on la nau d'en Bertrand Forbin, que aquest havia fet amarrar a la Torre de la Cadena- avui substituïda pel que és la torre Quadrada del rei René- defensava aquest costat de l'entrada.** En el combat, la nau és afonada, obstruint-ne així la meitat del passatge que anava fins a la pilastra que hi havia al mig de la passa.

L'almirall Joan Ramon Folch, comte de Cardona, creu que el fet de deixar l'altra meitat de la passa desguarnida és una estratagema de guerra i aconsella d'esperar l'endemà, puix comença a fer-se fosc, per continuar l'atac. El rei **Alfons**, que havia desembarcat al **Pharo** per tal de dirigir les operacions, decideix continuar i emparant-se d'una vella barcaça a fons pla, abandonada per pescadors marsellesos, comença a desembarcar els seus soldats a l'interior mateix del Port. **Serà emparant-se en la foscor de la nit que trencaran les cadenes i facilitaran d'aquesta manera l'entrada de naus més importants.**

És en plena batalla i en els llocs de més perill que trobem en Pere de Barreria. Això és confirmat en el curs del procés pel testimoniatge de gent d'alta condició.



Fort Sant Nicolau

Fort Sant Joan



Fort de Sant Joan

És en Barreria qui condueix les primeres tropes que fan front al desembarcament dels catalano-aragonesos al Pharo. La seva missió consisteix a dificultar la maniobra dels assaltants per prendre Sant Nicolau. En adonar-se de l'acció d'aquests quan prenen la barca, entra a la ciutat per tal d'informar el Veguer

i demanar reforços. És aquí que aconsella el Veguer, prenent l'exemple d'allò que ha fet en Forbin: "*...perquè aves metier de mettre un navili a la cadena et afondar-lo, d'autremens la vila és perduda*". El Veguer ordena a uns quants cavallers i gent de peu que segueixin a Barreria. És tot sol que retorna a fer costat als seus companys. La situació comença a ésser desesperada. Els catalans han encerclat Sant Nicolau i en comencen l'atac. En Barreria recull les seves forces i les condueix a fer front als que han començat a desembarcar a l'interior del Port. En el curs de la batalla, que en plena vesprada durarà més d'una hora, s'adona que corre perill de fer-se encerclar, puix els monjos i la guarnició de Sant Víctor, en lloc de fer front als assaltants, abandonen el lloc. En veure que no venien els reforços demanats i tement de trobar-se presoner, entra amb les seves tropes dins de la ciutat i corre a donar compte de la situació al Veguer, el qual en un diàleg propi dels grans clàssics li diu: "*Que faray ieu, que nengun vod far per mi?*". La resposta d'en Barreria fou tallant:

"Mettes man a l'espaza e aquel que non volra ren fayre tuas lo, d'autremens vos perdres aquesta vila e aures la major vergonha que jamais ac home de vostre sanc".

Després d'aquesta altercació, en Barreria s'en va a casa on deixa el seu cavall i cuirassa i pren la ballesta i fa costat a altres cavallers i defensors que es troben batallant a Sant Joan. En el procés més amunt esmentat, hi són el notari Aventuron Rodet i el jurista Arnaud, entre d'altres, que donen fe de la combativitat del nostre hostaler català. Després de l'atac i saqueig, una vegada acabat el procés, foren reconeguts públicament els mèrits d'en Pere de Barreria i ell i la seva família continuaren gaudint de la consideració que s'havien guanyat amb el seu treball. Anys més tard, com a notaris, encara es troben Barreria als registres de la ciutat, fills i néts dels nostre hostaler.



Abadía de Sant Víctor

Podríem dir que la desorganització de la defensa fou el que facilità la ràpida victòria de les tropes d'Alfons. La gent de la vila i molts combatents preferiren fugir de la ciutat cercant refugi a **Aubagne, Auriol, Roquevaire**, etc.

Les conseqüències del saqueig foren desastroses per a Marsella. I els autors en foren, no solament les tropes catalanes, sinó els mateixos habitants de la vila i altres vinguts de l'exterior. De fet, el saqueig durà tres o quatre dies, si bé les naus catalanes no salparen fins el 2 o 3 de desembre. Les autoritats locals i les forces del rei comencen a fer acte de presència cap al 12 de desembre. És a dir, durant més de 10 dies, no hi hagué cap autoritat de fet. **En els processos que seguiren, les acusacions afecten nombrosos ciutadans de Marsella i de les rodalies; àdhuc un monjo de Sant Víctor, de nom Gamel, és acusat, junt amb la seva família, d'haver robar una part important del tresor de l'abadia de Sant Víctor.**

Les destruccions foren importants. Segons consta en els Arxius Departamentals, hi ha una Butlla del Papa Martí V, en la qual es dona la quantitat de 4000 cases cremades i des-



Gravat del 1860, de l'interior de l'Abadia de Sant Víctor



truïdes, sobre un total de 7000 que comptava la ciutat. La restauració de Marsella fou lenta i accidentada. Durà prop d'un segle. El mes de maig de 1431, de nou les naus catalanes assetgen **Marsella**. **Gràcies als esforços negociadors de la reina Violant, provençals, marselesos i catalans signaran una treva de quatre anys que permetrà, a poc a poc, el recobrament de les activitats del port i de la vila.**

Els acords foren signats a l'abadia de Sant Víctor el 5 de juny de 1431. **C**

Entrada del Port de Marsella. Joseph Vernet



2009, ANY DE

L'ASTRONOMÍA

L'home va sortir fins al llindar de la caverna on s'havia refugiat amb el seu clan. Durant tot el dia la tempesta havia bramat expressant amb aquells sorolls horribles i les grans guspises de foc que es ramificaven per el aire, les ires dels déus.

Ara ja no plouia i els sorolls havien cessat. Des del llindar, l'home va aixecar el cap i els seus ulls varen contemplar embadalits aquelles llumenetes, tremoloses les més, que brillaven allà dalt. De vegades n'havia vist algunes que corrien traçant unes línies de llum que desapareixien sobtadament...

Les Plèiades a 6500 anys-llum



Per Jordi Rabionet

Milers d'anys més tard, en el lloc que coneixem com a Fèrtil Creixent, la vall compresa entre els rius Tigris i Eufraates, uns altres homes agrupaven aquelles estrelles amb unes línies imaginàries, i formaven éssers, animals o objectes que els recordaven els que tenien al seu entorn, i a alguns d'ells els donaven noms de personatges mitològics.

Ja en el segle VII de la nostra era, Sant Isidor de Sevil·la (560-636), en les seves **Etimologies**, en el capítol XXV, ens parla dels inventors de l'**Astronomia**:

“Els primitius egipcis varen inventar l'Astronomia. Per la seva part, els caldeus varen ensenyar l'Astrologia i la seva influència en els naixements. Abraham havia instruït els egipcis en Astrologia, segons testimonia Flavio Josefo. Però els grecs diuen que aquest art va ésser primerament imaginat per Atlas, per la qual cosa s'assegurava que aquest havia sostingut el cel. Però fora qui fora l'inventor de l'Astrologia, ho va fer per les necessitats dels temps, combinant, ja per addició, ja per separació, certes dimensions i nombres que obtingué del moviment del cel, dels cursos estables i definits dels astres i dels intervals dels espais.”

També en aquells temps hi havia la creença que la nostra Terra era el centre de l'univers conegut, creat per Déu, i que tot girava al seu entorn. Era el sistema ptolomeic.

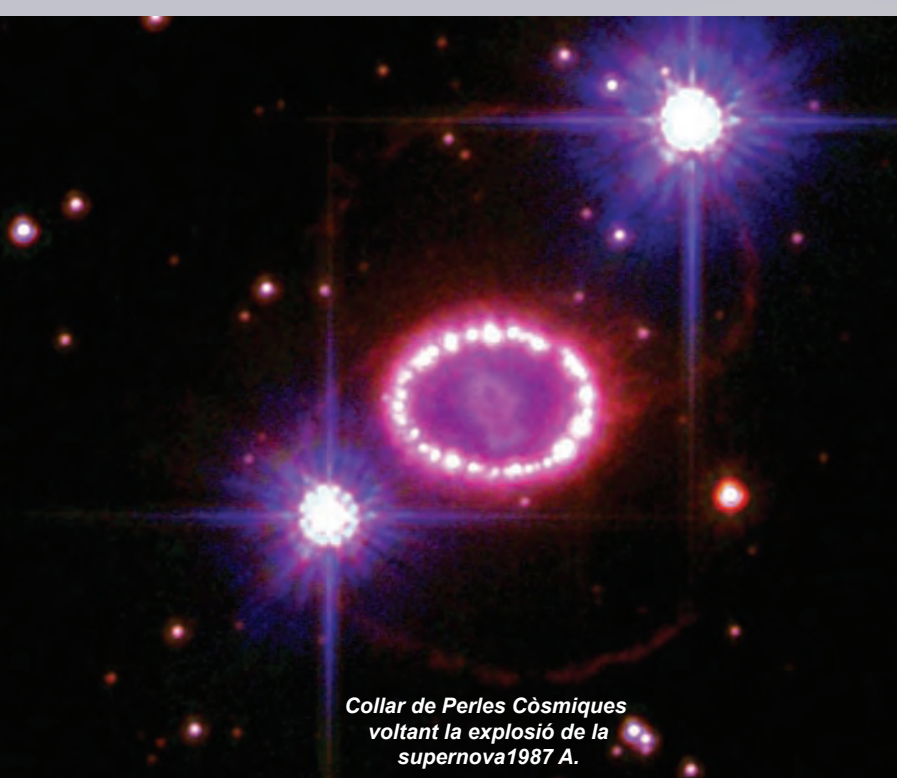
Novament Sant Isidor ens diu (capítol L):

“El Sol es mou per si mateix i no gira amb el món. Ja que si romangués fix en el cel, tots els dies i totes les nits foren iguals; però com que veiem que un dia acaba el seu

curs en un lloc i un altre dia en un lloc diferent, es dedueix que el Sol es mou per si mateix i no gira amb el món. En espais doncs desiguals, descriu els seus cercles anuals pel canvi de les estacions.

Astrònom observant el sol. Miniatura d'un manuscrit llatí del segle XVI





Collar de Perles Còsmiques
voltant la explosió de la
supernova 1987 A.



Galàxia "Ull Negre"
a 17 milions anys-llum

Marxant doncs el Sol, allà lluny cap al migdia, fa hivern perquè la terra es cobreixi d'humitats i s'enriqueixi per les gebrades hivernals. Acostant-se més cap al Septentrió, torna l'estiu que dura perquè madurin els fruits i els que havien quedat verds durant les humitats, aconseguixin fer-ho escalfant-se."

Copèrnic, segles més tard, inspirant-se en les teories d'Aristarc de Samos, creava el sistema heliocèntric, fent així el Sol el centre del nostre univers conegut i per tant era la Terra que la girava al voltant del Sol.

Aquests estudis seguits per Galileu Galilei, amic de Copèrnic i amb qui mantenia correspondència, varen ésser introduïts en el món mercès a la construcció del prototip de telescopi que va ser presentat al Dux de Venècia, ciutat on vivia Galileu i que ja havia permès a aquest observar alguna anomalia en el planeta Saturn, en el qual es mostrava la presència de dues petites esferes diametralment oposades. Aquestes esferes, que la deficiència del instrument no li permetia observar adequadament, es transformarien al cap de pocs anys en el famós anell que acompanya aquest planeta, quan els instruments començaren a perfeccionar-se.

L'Església però, en uns anys que encara eren obscurs, no va acceptar que la Terra passés a ser un planeta que donés voltes a l'entorn del Sol, i deixés de ser quelcom d'important en la Creació. Va perseguir doncs Galileu, el va empresonar i el va jutjar, obligant-lo a rectificar públicament les seves teories. **Coneguda és la frase de Galileu: "...È pur si muove..."**. Fins a finals del

segle passat no va ser rectificat el judici de l'Església...

Un altre astrònom, Kepler, seguidor dels estudis de Tycho-Brahe, enunciava les seves tres lleis demostratives de la rotació dels planetes a l'entorn del Sol.

L'Astronomia començava doncs un camí seriós. No obstant això, Astrologia i Astronomia fins al segle XVII, no tenien massa diferències. **Astrònoms reconeguts com els esmentats Copèrnic i Kepler, tot i ser observadors d'estels i planetes, també confeccionaven horòscops.**

És a partir d'aquest segle XVII quan les dues branques se separen i passen a ser dues especialitats diferents.

L'Astronomia doncs, segueix avançant; es creen nous sistemes d'observació amb instruments més potents, i apareixen nous astrònoms : **Newton, Halley, els Cassini, Hubble, Hersell, etc.**

Es construïren observatoris arreu del món i augmentà el nombre de descobriments al temps que es va aprofundir



Part de la nebulosa M-16 "Àguila"
a 6500 anys-llum



Galàxia "Barret Majestuós"
a 28milions anys-llum

més i més en l'espai.

Però les observacions estaven condicionades a diversos factors: la pol·lució atmosfèrica, la contaminació lluminosa, les condicions atmosfèriques, etc.

Avui en dia, es disposa fora de la nostra atmosfera d'un telescopi d'una gran precisió i sensibilitat que permet l'obtenció d'imatges de l'espai exterior de gran bellesa, salvant la major part dels inconvenients de l'observació terrestre. És el **Hubble**, del qual mostrem algunes fo-



Telescopi Hubble
fotografiat a l'espai

tografies obtingudes.

Quan aquestes línies es llegeixin un nou telescopi haurà estat situat en el espai: el **Herschell**. Serà el més gran de la història i el més precís. Dotat d'un mirall de 3,5 m. de diàmetre, amb visió d'infraroig, està destinat a observar les galàxies més llunyanes i més fredes, amb la missió d'ampliar el coneixement que tenim sobre l'evolució de l'univers.

Treballarà a una temperatura molt propera al zero absolut (-271°C).

Juntament amb el **Herschell** serà llençat el **Planck**, que amb un mirall d'1,5m té per missió reflectir la radiació còsmica de fons dins del camp de les microones. Ajudarà amb una resolució sense precedents, al coneixement de l'univers primitiu.

El mes de març d'enguany s'ha llençat a l'espai la sonda **Kepler** des de **Cap Canaveral**. Orbitant a l'entorn de la Terra, aquest telescopi de disseny avançat està destinat a l'observació de 100.000 estels de la **Via Làctia**, la nostra galàxia, i determinar quants d'aquests tenen planetes orbitant al seu entorn, per mitjà de l'observació de la variació de la llum emesa per aquest estel. **Es podrà deduir: el tipus d'estel, la seva semblança amb el nostre Sol i la possibilitat que, entre els planetes que girin al seu entorn, algun tingui una possible forma de vida.**

UN ASTRÒNOM CATALÀ

Josep Comas i Solà va néixer a **Barcelona** el 17 de desembre de 1868. De ben petit va tenir una gran afició a les ciències i als quinze anys ja va fer un estudi d'un meteorit caigut a **Tarragona**, i va publicar-ne les seves conclusions a la revista **L'Astronomie**. Fins l'any 1885 va anar realitzant treballs sobre eclipsis de **Lluna** i l'eixam meteòric de les **Andromèdides**.

L'any 1886 ingressa a la **Universitat de Barcelona** per estudiar **Física i Matemàtiques**, compra un telescopi **Bardou** de 108 mm. de diàmetre i fa observacions del **Sol**, de **Mart** i de **Júpiter**, des de l'observatori de casa seva, **Villa Urania**.

Uns anys més tard comença la seva col·laboració a "**La Vanguardia**" on publica una columna quinzenal sobre



Retrat de
Josep Comas i Solà

astronomia fins l'any de la seva mort, el 1937.

És ingent la seva tasca investigadora i divulgadora, amb la publicació d'articles, llibres (*un d'ells, "El Cielo"*, és encara considerat un dels millors llibres sobre la matèria), conferències, etc.

Els seus primers treballs, ja com a llicenciat, foren a l'**Observatori Català de Rafael Patxot, a Sant Feliu de Guíxols**.

La Reial Acadèmia de les Ciències i les Arts de Barcelona, el va nomenar acadèmic, poc després d'uns treballs d'estudi d'un eclipsi solar realitzats a **Alacant**.

Després se li va encomanar l'esmena de l'**Observatori Fabra**, construït a la serra de **Collserola** per **Domènec Estapé**, segons estudi d'**Eduard Fontseré i Riba** i el mecenatge de **Camil Fabra i Puig**, marquès d'**Alella**.

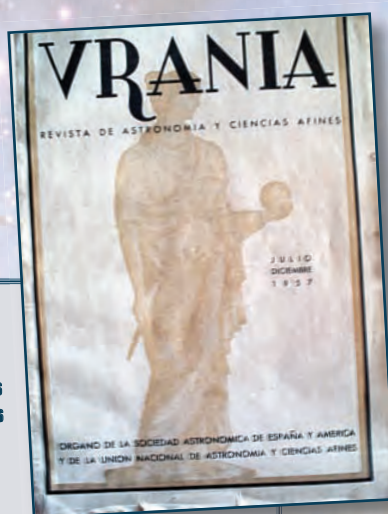
El 1904, Comas i Solà n'esdevenia el seu director.

UN MOLT BREU RESUM DELS TREBALLS I FETS REALITZATS PER COMAS I SOLÀ, FORA:

- Observacions sobre **Mart**; realitza un planisferi d'aquest planeta i nega l'existència dels canals que preconitzava l'astrònom americà **P. Lowell**.
- Determinació del diàmetre de **Mercuri**, per observació del seu trànsit per davant del **Sol**. Estudis sobre **Júpiter, Saturn** i **Urà** i els seus satèl·lits.
- **Va ser el primer astrònom del món a enregistrar en cinema un fenomen astronòmic.**
- Va estudiar i fotografiar el pas del cometa **Halley** el 1910.
- **Aplicant tècniques fotogràfiques va descobrir onze asteroides, un dels quals va batejar amb el nom de Barcelona i un altre amb el de Gothallonia, podria ser una referència a Catalunya.** Creà, alhora, un nou mètode per calcular les òrbites d'aquests astres.
- Descobrí un cometa: el **P/32 Comas-Solà**.
- Va ser co-fundador del **Reial Automòbil Club de Catalunya**, fundà amb **Joan Sardà** el 1908, l'**Associació de Locomoció Aèria**, i participa en la fundació de la primera emissora de ràdio d'**Espanya, EAJ-1**, on va tenir un programa de divulgació científica.



Telescopi Grubb de l'observatori a Villa Urania; l'altre telescopi podria ser el Bardou de 108 mm d'obertura.



*Quan ja era professor universitari, Comas millorà el seu instrumental amb un telescopi Grubb de 156 mm de diàmetre sobre muntura equatorial. Renovà també el laboratori fotogràfic, la cúpula de fusta de l'observatori i anomenà casa seva **Villa Urania**, en recordança de la musa de l'Astronomia.*

- El 1911 va fundar i presidir fins a la seva mort, la **Societat Astronòmica d'Espanya i Amèrica**.

El selenògraf anglès **Hugh P. Wilkins** va donar el nom de **Comas i Solà** a un cràter de 65 Km. de la cara visible de la Lluna. El 1973, la **IUA**,

Unió Astronòmica Internacional, va reformar la nomenclatura de la Llu-na i **Comas i Solà** va perdre el "seu" cràter, però li va ésser atorgat un, el doble de gran, a **Mart**.

A la mort de Comas i Solà, el poble de Barcelona va sortir en massa al carrer amb el president de la Generalitat, Lluís Companys i les autoritats. El seu enterrament va ser un dels més multitudinaris que es recorda.

La casa on va viure, els terrenys i els seus valuosos aparells, els va deixar a la ciutat de Barcelona. C

Els seus escrits, publicats per la Reial Acadèmia de les

Placa a la façana posterior de Villa Urania: "En su observatorio de esta "Villa Urania" el astrónomo José Comas Solá, descubrió, en 20 de Marzo de 1915, el planeta Hispania (804) primero de la serie de astros descubiertos por el que fue primer director del Observatorio Fabra. 1868-1937".



*Façana principal de Villa Urania, al carrer Saragossa de Barcelona, avui convertida en **Escola Municipal Reina Violant***



CASTELL DE MILMANDA

Una vegada més l'Institut va fer una sortida cultural i gastronòmica. En aquesta ocasió vàrem visitar el Castell de Milmanda, als afores del poble de Vimbodí, a la Conca de Barberà, dins de la Ruta del Cister.

Per Lluïsa Goberna

Arribats al castell, vàrem poder gaudir d'un audiovisual en què es reflectia el procés de transformació, des de l'època medieval fins l'actualitat, quan el va adquirir la família Torres per formar part de l'explotació vitivinícola.

Acabat l'interessant audiovisual, la guia ens va portar dins del recinte del castell on ens va explicar un resum de la seva història. Dins la sala on ens va donar l'explicació, vam poder veure una armadura medieval, junt amb un magnífic llum fet d'ampolles, i l'escala de cargol des d'on es podia pujar a la superba torre de l'Homenatge. Molts del grup vàrem pujar per poder albirar l'esplèndida vista a través dels merlets de la torre. Es podia observar des d'aquella altura l'extens territori de les vinyes de l'entorn.





Seguidament vam baixar fins a la planta baixa, on en un espai rodejat de bótes i de diferents estris per a l'elaboració del vi, ens van servir un tast de diferents vins, blanc, rosat i negre.

Després de l'animat pisolabis, com ens quedava encara una hora per dinar, ens vam anar a fer una petita passejada pel poble de **Vimbodí**. Vàrem passar pel típic carrer escalonat dit de "*les abraçades*", perquè la seva amplada és de només 94 cm., cosa que fa que dues persones no puguin pujar o baixar juntes, si no és de costat i abraçades, d'aquí el seu nom. És un dels carrers més estrets de Catalunya.

Ja posteriorment, sent l'hora que havíem fixat amb el restaurant, vàrem anar a fer una bona **Calçotada**, que forma part de la nostra tradició i cultura gastronòmica.

El lloc escollit va ser el **Restaurant dels Torrents**, una masia ubicada al costat de l'ermita de la **Mare de Déu dels Torrents**, copatrona de **Vimbodí i Poblet**. Data del 1714 i és d'estil renaixentista. Al seu interior es guarda la imatge de la **Verge**, trobada al segle XV. La població de **Vimbodí** te una especial devoció per aquesta ermita i cada cinc anys surt una espectacular processó de nit, en què la imatge de la Mare de Déu, recorre el camí des de l'ermita fins al poble.



Gaudírem d'un bon dinar, on vam poder repetir tantes teules de Calçots com vàrem voler, i d'una completa i ben assortida graellada, banyada amb vi i cava. I sobretot amb molt bon ambient i bon humor. Va ser un dia força agradable en què el temps també ens va voler acompanyar amb un sol esplèndid.





HISTÒRIA

El castell està enclavat en la Conca de Barberà, en el terme municipal de Vimbodí, al costat del Monestir de Poblet. El nom de Milmanda significa "castell petit".

El lloc va ser assentament primitiu d'ibers, (es va trobar material en un jaciment d'aquest indret, d'una necròpoli d'entre els segles VII i VI aC. El món funerari del període ibèric antic a Catalunya. Sota del castell han aparegut restes de materials ceràmics ibèrics), grecs, fenicis i de visigots, que van ser els que van construir el castell. També s'ha trobat documentació en què es demostra l'existència d'un assentament romà amb el nom d'**Escupianda**. Tot l'indret, a la conca del riu **Francolí**, també va pertànyer als àrabs, que van fortificar el castell, fins que van ser expulsats pels comtes de **Barcelona**.

El Castell de Milmanda formava part dels castells bastits que donaven defensa i reforç als cristians que volien tornar a reconquerir l'anomenada **Catalunya Nova**. Hi ha notícies del castlà **Arnau de Montpaó**, junt amb la seva muller **Lloreta**, que van ser posats precisament en aquest càrrec per **Guerau de Granyena**, per tal de fomentar la repoblació de la zona.

Ramon Berenguer IV va alliberar el territori del domini islàmic el 1136. A partir de llavors

Ramon Berenguer. Detall del Manuscrit, Genealogies dels comtes de Barcelona f 34r. Biblioteca de Catalunya.



Durant un temps conviuen el senyor de **Milmanda** i l'abat de **Poblet**, fins que el 1174 el castell passà definitivament a mans del monestir. **Aleshores** va deixar de ser castell feudal i de defensa per a convertir-se en granja de producció agrícola on els monjos del Císter van cultivar extenses plantacions de vinyes i cereals, anomenades "**pagus**" (paraula del llatí que usaven els romans per indicar la divisió territorial del camp). El monestir tenia diverses explotacions agràries fora del monestir anomenades granges, que estaven gestionades per un grup de conversos, a les ordres d'un cap que donava comptes a l'administrador del monestir.

Segell de Ramon Berenguer IV



*Gràcies al vi, l'home és l'únic animal
que viu sense tenir sed.*

Pini el Vell

*El vi conforta el cor amb la calor i
destrueix el cervell amb la sequedat.*

Raimon Lull

En el segle XIV, l'abat de **Poblet, Ponç de Copons**, va fer una primera reforma del castell i va aixecar-hi la torre de defensa que presideix l'entrada del castell.

En el segle XIX, el 1835, amb la desamortització de **Mendizábal**, totes les propietats que pertanyien a l'església es van subhastar i la propietat de **Milmanda** va passar a mans de particulars amb fins de cultiu. Les terres es van seguir treballant durant uns quants anys, però després el castell va quedar abandonat durant un llarg període de temps.

El gener de 1979, la família Torres, propietària de les Bodegues Torres, va comprar la propietat del Castell de Milmanda i la seva finca d'explotació vitivinícola. Les vinyes de **Milmanda**, de la família **Torres** són de la noble varietat blanca **Chardonnay** que dona vins de gran qualitat, reconeguts arreu del món, i dels quals és molt apreciat el vi blanc denominat "**Milmanda**", segons diuen

els entesos, un vi emblemàtic, íntens, amb personalitat i excitant aroma, que pren el nom del castell.

D'ençà l'època medieval, al segle XII, les terres del castell de Milmanda s'han dedicat a la producció de vinyes. Aquesta tradició ha perdurat fins avui, actualment amb la família Torres.

L'estret vincle de les vinyes i les aromes del vi amb les pedres històriques del castell formen una perfecta simbiosi. C

Documentació: Bodegues Torres.- Ajuntament de Vimodf.- Fundació Castells de Catalunya.- Patrimoni Històric i Artístic.



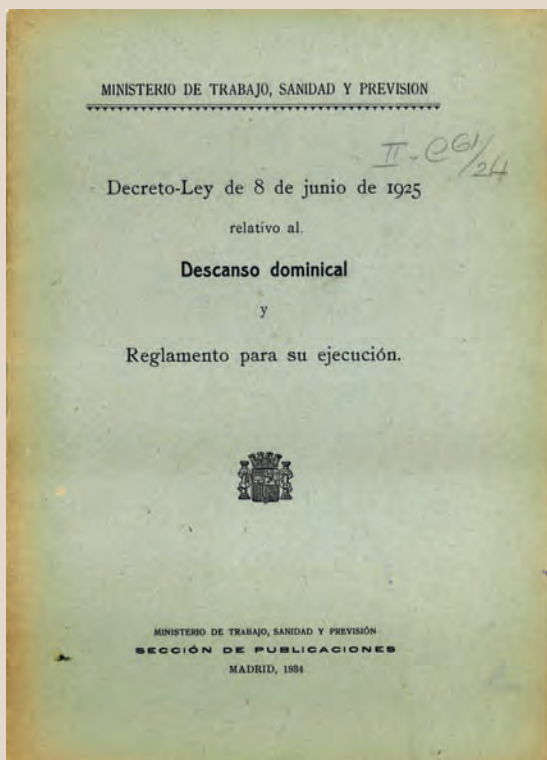
EL DESCANS DOMINICAL

AQUEST ANY ES COMPLEIX EL 105 ANIVERSARI DE LA INSTAURACIÓ OFICIAL DEL DESCANS DOMINICAL.



Per Josep Brunet. President de l'Emprius Club d'Opinió

Precisament el 4 de març de 1904 la *Gaceta de Madrid*, avui dia el *Boletín Oficial del Estado*, va publicar que en un període de sis mesos entraria en vigor el decret de declarar els diumenges festius, per a descans dels treballadors.



çar a organitzar-se, i així va ser. La incipient **Unió General de Treballadors** i algunes societats anarquistes van intentar amb poc èxit l'organització de vagues generals, per aconseguir millores en el treball. El cert és que no varen tenir gaire èxit. El 1902 la **UGT**, amb el recolzament del **PSOE**, va organitzar una vaga general a **Bilbao**, per reivindicar el dret a la negociació col·lectiva. **Al final va intervenir-hi el capità general de la regió, senyor Zapino, per obligar les patronals a acceptar una bona part de les reivindicacions obreres.**

Dos anys mes tard s'aconsegueix la declaració dels diumenges com a dia festiu. Ara bé, no us penseu que això era una reivindicació obrera, no senyors. **Va ésser l'Església qui va haver de convèncer els patrons que, per evitar vagues revolucionàries, era millor concedir descans als treballadors, i l'Església ja s'encarregaria que aquests assistissin a missa.**

El cas és que els obrers de llavors, per falta de costum, els diumenges s'avorrien com a marmotes i, en comptes d'anar a missa, el que feien era anar a les tavernes i gastar-s'hi una bona part del sou, el que va comportar la queixa de moltes dones, com es pot llegir en molts mitjans de l'època .

Ara bé, perquè nosaltres els catalans estiguem ben contents, el primer diumenge que a tot Espanya s'hi va fer festa va ser l'11 de setembre de 1904. Què us sembla? C

Es ben cert que, a principis del segle XX, els treballadors hi passaven, la vida a les fàbriques, 13 o 16 hores al dia sense cap tipus de descans ni de drets. A més a més tenien el greu problema que la immensa majoria d'ells no sabien ni llegir ni escriure, a excepció dels tipògrafs, que evidentment si que en sabien. Precisament cap a finals del segle XIX es crea, com a donatiu al poble de **Barcelona**, la **Biblioteca Pública Arús**, amb la finalitat d'il·lustrar el poble treballador.

Eduarde Canivell, primer bibliotecari de l'Arús, com a bon militant de la **Associació Internacional de Treballadors** a Espanya, tenia clar que la missió de la **Biblioteca Arús** era ensenyar a llegir i escriure els treballadors, ja que només d'aquesta manera podrien comen-





Otto Cavalcanti

Sala d'exposicions
Club Nàutic de Salou

Exposició de
l'11 al 24 de juliol de 2009
Salou (Tarragona)

Tel. + 34 977 38 21 66
Informació:
otto.cavalcanti@gmail.com
www.clubnauticsalou.com



El Mirador de Barcelona

Barcelona se degusta, se palpa en todo su esplendor gracias a la vista panorámica, que va desde el Tibidabo hasta el puerto.

Por el día, el azul del cielo y el mar bañan el restaurante; por la noche, las luces de la ciudad convierten el Restaurante Miramar en un decorado de película para eventos especiales.

miramar

restaurant | garden | club

CARRETERA MIRAMAR, 40 - 08038 BARCELONA [MONTJUIC]

Tel. +34 934 436 627

www.club-miramar.es info@club-miramar.es





ILDEFONS CERDÀ I SUNYER NEIX AL MAS CERDÀ, A CENTELLES (OSONA) L'ANY 1815 I MOR A CALDAS DE BESAYA (SANTANDER) L'ANY 1876.

ENGINYER, URBANISTA, FRANCMACÓ, SOCIALISTA UTÒPIC I POLÍTIC. VA ESTUDIAR LLATÍ I FILOSOFIA EN EL SEMINARI DE VIC. POSTERIORMENT VA ESTUDIÀ MATEMÀTIQUES I ARQUITECTURA A BARCELONA I ENGINYERIA A MADRID. ERA FILL D'UNA FAMÍLIA ACOMODADA, COMERCIANTS AMB AMÈRICA.



Per Maribel Gallèn

ILDEFONS CERDÀ VISIONARI

Amb l'arribada de la I Guerra Carlista (1832-1840), Cerdà i la seva família, degut a l'origen liberal, fugen en diverses ocasions de la seva població natal. Cerdà en 1833 es dirigeix a Barcelona on realitza estudis en la Junta de Comerç. Troba una ciutat marcada per les vagues obreres, pròpies de la incipient revolució Industrial, i per unes condicions higièniques extremes, accentuades per l'epidèmia de còlera (1834). **Aquesta situació fomenta el seu interès per l'estudi de la ciutat de Barcelona.**

L'entrada dels liberals al Govern l'any 1833, coincideix amb l'arribada al tron d'Isabel II, permet la reobertura de la "Escuela de Ingenieros de Caminos de Madrid", on Cerdà va estudiar l'any 1835, i al mateix temps comença la seva vida política. Allistat a la Regenta en la milícia nacional de Madrid, arriba a ser tinent. Obté el títol d'Enginyer de Camins, Canals i Ports l'any 1841.

Cerdà projectà diversos traçats de carreteres a l'inici de la seva trajectòria professional. Viatja al sud de França l'any 1844, i queda impressionat en veure per primer cop el ferrocarril, quatre anys abans de la construcció de la primera línia ferroviària espanyola de Barcelona a Martoró (1848).

Davant de l'aparició d'aquest nou mitjà de transport, que junt amb el telègraf, inventat l'any 1832, constituïrien una "nova civilització", Cerdà va tenir visió

Projecte original de Reforma i Eixample de Barcelona (1859)





Cal esmentar que l'any 1842 els carrers de Barcelona obtenen la il·luminació per gas

Perspectiva de la reelaboració de l'any 1863 del Projecte d'Eixample de Barcelona de l'any 1859

Seria bo de saber que l'any 1846 Barcelona té 121.000 habitants.

futurista, on la mobilitat i les comunicacions serien els elements transformadors de les ciutats i el territori.

Hereta el patrimoni familiar l'any 1849 i decideix donar-se

de la **Diputació de Barcelona**, entre altres activitats.

La ciutat emmurallada, impedia el seu creixement i propiciava que als voltants naixessin uns nous nuclis de població, **San Martí de Provençals, Sant Andreu del Palomar, Gràcia, Sant Gervasi, Sants, etc.**

DE LA NOVA BARCELONA

de baixa del cos d'**Enginyers de Camins**, i establir-se a **Barcelona** per dedicar-se plenament a la constitució d'una nova disciplina: **la Ciència de la Urbanització**.

Cal dir que a la vida política, en **Cerdà** arriba a ésser diputat de les **Corts per Barcelona** l'any 1850, i president

Barcelona, sota el govern del **Bienio Progresista (1854-1856)**. L'any següent li fou encarregat a **Cerdà el Planell Topogràfic dels voltants de Barcelona**, i aprofita per presentar un primer **Avantprojecte de l'Eixample** l'any 1858. Aleshores es convoca un concurs d'idees per traçar i distribuir el nou creixement de la ciutat

fins a les poblacions més properes. **La unió del centre històric amb les poblacions es defineix com projecte de l'Eixample.**

Xamfrà de l'Eixample (carrers de València i Llíria)



L'Ajuntament declara com a guanyador l'arquitecte **Antoni Rovira i Trias**, la seva estructura urbanística partia de l'eix radial que partiria de la ciutat antiga.

El projecte de **Cerdà** va ser rebutjat pels responsables municipals i per bona part de la burgesia barcelonina. El govern central de **Madrid** imposa la proposta de **Cerdà del Projecte de Reforma i Eixample de Barcelona** l'any 1859, per ser un pla més regular en el disseny i en la distribució, i que va ser aprovat definitivament l'any 1860.



Vista aèria de la trama de l'Eixample en contacte amb la Ciutat Vella

En aquesta època Barcelona era la ciutat més densa d'Europa (864 hab./ha.) aproximadament.

Durant el període dels anys 1860-1866 participa activament en la urbanització de l'Eixample, com a tècnic del Govern Civil, regidor de l'Ajuntament i director facultatiu de la Societat Immobiliària "El Foment de l'Eixample de Barcelona".

L'any 1863 redacta un Avantprojecte de Docks de Barcelona que li va servir com a reelaboració del projecte de l'Eixample.

Cerdà redacta i publica l'any 1867 el primer tractat urbanístic: "La Teoria General de la Urbanització", fet que reforça la seva faceta de precursor.

CERDÀ, PIONER DE L'URBANISME MODERN

Cerdà rebutja dissenys radials i grandiloqüents com el de Haussmann en París (1853) o concèntrics com la Ringstrasse de Viena, en considerar que fomenten la congestió.

Ildefons Cerdà va projectar una ciutat humana. El seu objectiu va ser millorar les condicions de vida de tota la societat, la llibertat individual, la privacitat familiar, la ventilació, la il·luminació natural i el sol en totes les vivendes, la voluntat igualitària de qualitat i serveis per a tots els barris, així com la fluïdesa del transport i dels desplaçaments humans. Perseguia la màxima objectivitat metodològica a partir d'un estudi estadístic minuciós de les condicions de vida de la Barcelona d'intramurs.

A les qualitats visibles del projecte se sumen aspectes invisibles a primera vista però de gran importància, com el drenatge d'aigües pluvials, amb una concepció integral que incloïa tant la construcció inicial com el manteniment.

L'Eixample de Cerdà és una xarxa de carrers amples amb voreres arborades. Els xamfrans de les cantonades donen forma octogonal a l'illa i faciliten la visibilitat i l'estacionament dels vehicles de càrrega i descàrrega, i proporcionen una bona circulació. Els carrers perpendiculars i travessers, tots ells uniformes, excepte dues vies esbiaixades i superposades -la Diagonal i la Meridiana- i la Gran Via de les Corts Catalanes. El punt on es troben aquests eixos seria el gran centre de comunicacions de l'Eixample, en el qual es preveia una gran plaça, la de Les Glòries Catalanes.

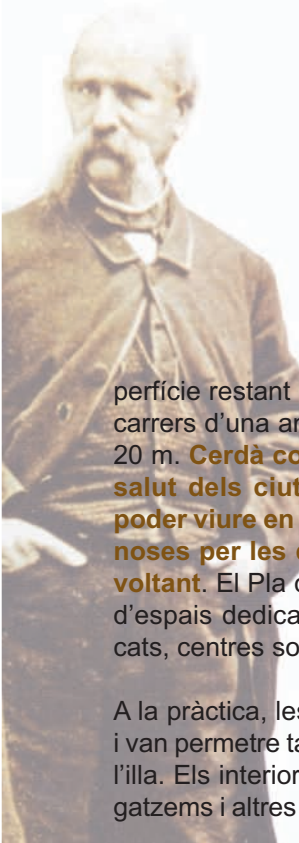
Les Illes sols s'edificaven en dos dels seus costats en forma de "L" i en "U" i l'alçada de les edificacions es limitava a 16 m. (no més de tres pisos) i es reserva la su-



L'anomenada "manzana de la Discòrdia", al Passeig de Gràcia

JARDINS DE FLORA TRISTÁN

PARÍS 1803-BORDEUS 1844
IDEÒLOGA FEMINISTA
I PRECURSORA
DEL MOVIMENT SINDICAL



perfície restant per a jardins, amb carrers d'una amplada mínima de 20 m. **Cerdà considerava que la salut dels ciutadans depèn de poder viure en cases molt il·luminoses per les quals circuli l'aire net dels jardins del voltant.** El Pla contemplava així mateix un gran nombre d'espais dedicats a equipaments de serveis, com mercats, centres socials, escoles, esglésies etc.

A la pràctica, les alçades dels edificis van ser superiors, i van permetre també el tancament dels quatre costats de l'illa. Els interiors dels patis els van fer servir com a magatzems i altres construccions sense accés per als veïns.

L'EIXAMPLE, DISTRICTE MODERNISTA

Cal destacar pel seu nou concepte d'arquitectura el **Passeig de Gràcia**. Aquest és dotat d'uns fanals i bancs, disseny de l'arquitecte **Pere Falqués**. Aquesta avinguda és on les burgesies decideixen construir les seves residències, encarregant els projectes als millors arquitectes del moment. Així començà un nou estil anomenat "**Modernista**", que s'allunya de la monotonia de l'eclecticisme dominant fins aquell moment, i dona pas a una nova harmonia al servei de la llibertat creativa. **L'exemple més significatiu és l'anomenada "Illa de la Discòrdia", entre els carrers Consell de Cent i Aragó**, ja que s'hi troben tres obres d'especial relleu dels arquitectes més emblemàtics del moment: **Lluís Domènech i Montaner amb la Casa Lleó Morera, Josep Puig i Cadafalch amb la Casa Amatller i Antoni Gaudí i Cornet amb les Cases Batlló i Milà.**

Les dones del Consell Municipal de Benestar Social van reivindicar que volien noms femenins de dones importants de la ciutat o de la vida social per als jar-



dins de l'Eixample. Des de llavors ostenten un nom femení, per exemple, "**Jardins de Flora Tristán**" (entre els carrers Padilla, Aragó, Castillejos i València,

etc.) **Aquest interior d'illa té un element singular, l'instal·lació de plaques solars en una paret mitgera orientada cap al sud, on un marcador enregistra l'energia i la potència acumulades.** L'accés d'entrada d'aquests espais entre edificis sovint passa desapercbut si no fos pel rètol municipal que ho indica.

Actualment, s'han iniciat a **Barcelona** unes propostes de recuperació d'alguns patis d'illa de l'**Eixample** per a l'ús públic. **L'Ajuntament de Barcelona planeja fins al 2011 guanyar 19 hectàrees d'espai verd i la regidora de Medi Ambient, Imma Mayol, va anunciar la rehabilitació integral de 10 parcs de la ciutat i intervencions per millorar-ne 19 més.**

Avui en dia, **l'Eixample de Barcelona** està millor dotat al tràfic rodat i a la circulació per als vianants que la majoria de barris construïts després de l'arribada de l'automòbil. **El Pla Cerdà** ha permès a la ciutat de **Barcelona** mantenir, encara avui, una qualitat excepcional reconeguda universalment a partir de la celebració dels **Jocs Olímpics** de 1992.

Ildefons Cerdà era un progressista convençut que idees senzilles poden catalitzar grans solucions. Per la seva obra i visió de futur de reconeixement internacional, **Cerdà és realment mereixedor de l'homenatge que la ciutat de Barcelona li farà aquest any amb motiu del 150 aniversari del Pla de l'Eixample.** C

Bibliografia.- Palau Robert - Generalitat de Catalunya - Enciclopèdia Universal Salvat - Història de Barcelona de Alicia Sanchez i María Pomès, Ed. OPTIMA.



El passat 25 d'abril
es va celebrar
la XIX
INVESTIDURA DE
CAVALLERS I IMPOSICIÓ
DE LLAÇOS A MADONES

El solemne acte es va
celebrar a Barcelona, a
LA REIAL BASÍLICA DE
NOSTRA SENYORA
DE LA MERCÈ



ESTAMENT DE CAVALLERS NOBLES
DEL PRINCIPAT DE CATALUNYA





La cerimònia va començar amb una desfilada, en primer lloc del Senat de Madones, portadores de les espelmes enceses que representen els colors de la senyera. Les següen els Senadors, i per últim, el Consell Suprem amb el Gran Mestre i, tancant la desfilada, en Mossèn Carles Mas de Xexart.



Un cop tots els assistents als seus llocs, s'inicià la celebració de la missa, i acabada la lectura dels evangelis, es va donar començament a la **Solemne Investidura**. **Durant l'acte, els assistents varen poder gaudir d'una excel·lent música d'orgue i de la meravellosa veu d'una soprano que interpretà l'Ave Maria.**





Després de l'acte d'Investidura del nous **Cavallers i Madones** i un cop acabada la missa oficiada per en **Mossèn Carles**, es van fer les tradicionals fotos de família.

Seguidament, els assistents es van dirigir a l'**Hotel Princesa Sofia**; molts en l'autocar que els havia portat a l'església, per assistir a la cerimònia, on es va servir un còctel de benvinguda i un **Sopar de Gala al Saló Barcelona**. Durant l'excel·lent sopar, a les postres, es van lliurar les credencials als nous Investits i diferents càrrecs del **Consell Suprem i Senat**. Seguidament, es va fer un brindis en honor dels nous Investits.







A l'acte van assistir representants de diverses institucions. **El Cancellier General de la Supremus Ordo Militae Templi Hyerosolimiani**, el Consell del Merito Humanitario, **el President de la Real Archicofradia**

de los Santos Juan Bautista y Evangelista de los Caballeros de Malta "Ad Honorem", l'Aularca de Catalunya de la Orden Imperial Bizantina de San Eugenio de Trebizonda, **El President del Reial Cercle**





Artístic de Barcelona i el Comanador de l'Estament a Sevilla.



El moment més emotiu de la nit va ser quan el **Gran Mestre** va dirigir unes paraules als assistents per parlar del **reconeixement a un membre del Consell Suprem, en Mariano Montia, per la seva dedicació a l'Estament, fidelitat, i per ser digne mereixedor del millors elogis com a persona. Se li va lliurar la medalla d'or "Summum Fidelis". Els aplaudiments es van estendre durant força minuts.**

Ja ben passades de llarg les 12 de la matinada es va iniciar el ball, com es tradicional, amb un vals, per després passar a una bona i actual música que va contribuir a fer que la fi de festa de l'acte, fos força animat i de germanor. **C**



Lleida



Seu Vella

Paeria



Gardeny



Fèia temps que l'Institut tenia una fita amb la ciutat de Lleida, ja que havíem visitat anteriorment, fa uns anys, Tarragona i Girona. Per tant, vàrem erzurir que seria adient visitar Lleida coincidint amb la publicació del Cartulari nº 20, amb una edició especial de 64 pàgines i reproduir la magnífica Seu Vella a la portada.

Per Lluïsa Goberna



Il passat 30 de maig vàrem sortir a bon hora de matí, amb l'autocar, camí de Lleida. Un cop arribats, va començar la visita de la **Seu Vella**, on vam ser rebuts pel **senyor Josep Tort**, del **Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya**, que ens va fer de guia durant tot el recorregut de la visita.

Primerament, vam veure el claustre on tots vam quedar meravellats per la seva magnificència. Des d'una de les galeries obertes del claustre vam poder gaudir d'unes magnífiques vistes panoràmiques de la ciutat i de la seva extensa horta. Seguidament, vam passar a l'interior de l'església on vam poder contemplar les diferents capelles dedicades a la noblesa i escoltar les interessants i detallades explicacions del guia.

Més endavant, en aquestes pàgines, trobareu la història i detalls de l'arquitectura d'aquest esplèndid conjunt monumental.

Acabada la visita a la **Seu**, vam baixar per l'ascensor panoràmic, amb un curt però molt agradable trajecte.

Des d'allí ens vam dirigir al **Palau de la Paeria (Ajuntament)**, on vam ser rebuts per la **Tinenta d'Alcalde i Regidora de Cultura i Museus**, la senyora **Montserrat Parra**. Ens va acompanyar fins al **Saló de Plens** on ens va obsequiar a tots els membres del grup amb una bella reproducció del magnífic **Retaule de la Verge dels Paers**, del segle XV (1445-1455), obra de **Jaume Ferrer II**, i que vam poder admirar ja que l'original es troba en el mateix **Saló de Plens**. Allí mateix se li va fer entrega d'una litografia numerada que representa **Sant Jordi**, signada per l'autor, el pintor brasiler **Otto Cavalcanti**,

Retaule gòtic, la Verge dels Paers





com també d'un vídeo sobre la col·lecció cinematogràfica de **Josep M. Queraltó**, i per últim, se li va fer el lliurament de les sis últimes publicacions del **Cartulari**.

Ens va convidar a visitar també els soterranis de la **Paeria**, on es troben les restes arqueològiques, de diferents èpoques, **romana, medieval andalusina i medieval feudal. Vam poder veure la Morra, antiga presó del segle XVI destinada als presos condemnats a mort. Les parets de la presó recullen nombrosos grafitis que daten dels segles XVI o XVII, fets pels presos.**

Des d'aquestes pàgines li donem les gràcies a la senyora **Parra**, per la seva amabilitat i deferència en rebre'ns, en el transcurs de la nostra visita a la seva ciutat.

Seguidament ens vam dirigir amb l'autocar al **Restaurant "Cal Nenet"**, als afores de Lleida, en un entorn de

ens va donar unes interessants i amenes explicacions sobre la història d'aquesta antiga **Comanda Templera**, amb les quals ens vam poder fer una idea força acurada de com vivien aquells monjos templers. Ens va explicar que **aquest turó de Gardeny era considerat "màgic", més misteriós (en altres temps s'hi feien aquelles), més abandonat i aïllat del nucli urbà, en comparació amb el turó de la Seu**, al voltant del qual es va anar construint tota la ciutat, i on hi ha indicis que els templers hi van fer túnels o galeries subterrànies que traspassen tot el subsòl de la ciutat fins al turó de la **Seu. Per cert, des de Gardeny vam poder admirar la magnificència de la Seu Vella dalt de l'altre turó, enfrontats un davant de l'altre.**

Dins de la visita vam poder veure uns audiovisuals referents a la història dels templers i també ens vam introduir en un altra època veient escenes de la vida quotidiana dels monjos. **L'absis de l'església només**

El Palau de la Paeria fou construït el segle XIII. És l'obra més representativa de l'arquitectura civil romànica a Lleida. El terme paer d'origen llatí significa "home de pau". El nom de Paeria ve del privilegi atorgat per Jaume I a l'any 1264 als cònsols de la ciutat, substituint l'antic consolat d'origen romà, per Paeria com a forma de govern municipal.

jardí i vegetació, on vam gaudir d'un complet i boníssim àpat, i els que van voler, van poder degustar els famosos **"cargols a la llauna"**. Pocs dies abans s'havia celebrat a la ciutat el famós **"Aplec del Cargol"**, que es fa cada any i aplega milers de persones. Una veritable festa gastronòmica.

Després de dinar i fer una estona d'agradable sobretaula a la tarda vam anar a visitar el **Castell de Gardeny, Centre d'Interpretació de l'Orde del Temple**. Allí ja ens esperava la **Cristina Rey**, la guia contractada, per cert amb molta simpatia i amabilitat, que

es pot veure per l'exterior, perquè l'interior va ser tapiat i en aquesta paret encara es pot veure escrita al mur la frase, "VIVA ESPAÑA" -sense comentar-. Finalment, vam pujar per una escala de cargol, fins a la terrassa des d'on es pot contemplar una gran vista de tota la plana. **Va ser una visita molt didàctica de la que vam gaudir tots i de la que també més endavant hem fet un resum històric.**

Després de veure aquests dos conjunts monumentals, la Seu Vella i el castell de Gardeny, com tants d'altres que han estat molt malmesos, ens ha quedat palès que durant molts anys, moments luctuosos de l'història, la ignorància i la falta de conscienciació en la conservació del patrimoni ha fet, com tots sabem, que aquest es degradés profundament. Avui en dia, per fortuna, les coses han canviat i hi ha una gran tasca de reconstrucció i manteniment d'aquells llocs emblemàtics que ens ha deixat la història i que ens parlen i ajuden a conèixer millor el nostre passat.

El dia va ser molt complet i vam restar satisfets per haver assolit el nostre objectiu: visitar Lleida, i fruit de la rica història, del seu patrimoni artístic-monumental i de la seva excel·lent gastronomia.



Seu Vella Història i arquitectura



de l'Emirat de Larida. L'any 1149 els comtes Ramon Berenguer IV i Ermengol VI d'Urgell conqueriren la ciutat de Larida als sarraïns, i es consagrà la mesquita com a catedral cristiana sota l'advocació de Santa Maria, fou batejada com Santa Maria in Sede, i va ser doncs la primera catedral lleidatana.

Passats 54 anys de la consagració de la mesquita com a catedral, la Seu es va començar a construir el 1203 i la seva construcció durà més dos segles, fins al 1431. El primer mestre d'obres i

autor del projecte va ser **Pere de Coma** el qual consta com a "*Magister Operis Sedis Ilerdensis*".

El 22 de juliol de 1203 va tenir lloc la col·locació de la primera pedra, amb l'assistència del rei **Pere el Catòlic**, el bisbe **Gombau de Camporrells**, el comte **Armengol VII d'Urgell**, el canonge **Berenguer d'Obició** i l'arquitecte i mestre edificador **Pere de Coma**, segons consta a l'epígraf d'una làpida situada al presbiteri del costat esquerre. Va ser consagrada el 31 d'octubre de 1278 pel bisbe **Guillem de Montcada**, amb gran part de les obres realitzades.

La Seu Vella és un esplèndid exemple de l'anomenat romànic lleidatà, però l'alçada, la planta octogonal i els finestrals són gòtics, fet que la converteix en un exponent d'edifici de transició. El temple presenta planta basilical de creu llatina de tres naus.

La Seu Vella és sense dubte el monument més emblemàtic de la ciutat de Lleida, capital del Segrià, contribuint-hi també el seu magnífic emplaçament dalt d'un turó estratègic anomenat Roca Mitjana, des d'on s'albira una bella panoràmica de Lleida, juntament amb tota la plana i el riu Segre. **En aquestes planes del Segre combateren les legions de Cèsar i Pompei.**

En aquest lloc, segons diuen els historiadors, s'assenjava anteriorment una mesquita musulmana en temps



Capella del bisbe Ferrer Colom

A diferència d'altres edificis romànics la **Seu de Lleida** és força ben il·luminada. **En el creuer s'aixeca el cimbori octogonal que constitueix una de les principals entrades de llum, junt amb les grans i altes rosasses de la façana principal i del transepte.** Encara que d'origen romànic, els nous conceptes arquitectònics gòtics de finals del segle XIII, van donar pas a noves construccions, però amb un resultat d'equilibri i unitat totalment harmònics.

Per iniciativa d'un dels socis de l'**Associació Amics de la Seu Vella**, junt amb la col·laboració d'arqueòlegs, historiadors, arquitectes entre d'altres especialistes del tema, es van recuperar les restes del rei **Alfons el Benigne**, la seva segona



Detall del Claustre

del costat de l'epístola. Era romànica i la va fer reformar a l'estil gòtic per ser el panteó de la il·lustre nissaga de la família **Montcada** i és una de les més sumptuoses per les diferents escultures i retaules. **Avui en dia no es conserven totes les escultures a la capella, suposem que algunes malmeses i altres perquè es troben en un museu a Nova York.**

De l'ornamentació de l'església encara es conserva una gran part d'escultures dels rics capitells on es poden veure diverses escenes bíbliques, vegetals, animals i les



Capella dels Montcada



Fragments del Sepulcre femení dels Montcada

muller, la reina **Elionor** i del seu fill l'infant **Ferran**, que es trobaven a la **Seu Nova** i que el dia 26 d'octubre de 1986 en un solemne acte es van retornar a la **Seu Vella**. Les restes van ser dipositades en un nou sepulcre de pedra, que s'espera que sigui el lloc definitiu.

També es troba la capella dels Montcada. Ot de Montcada, germà de la reina **Elisenda**, el 1328 va adquirir els drets de la primera capella



Claustre



Claustre



Campanar i porta dels Apòstols

lluites del bé contra el mal, autèntiques meravelles en pedra, mostra de l'anomenada **Escola de Lleida**.

De les portes cal destacar l'anomenada dels **Fillols o "Portal de la Seu"**, que data del segle XIII-XIV. Magnífica mostra també de l'**Escola de Lleida**.

Claustre

El claustre de la Seu Vella, una joia d'una gran bellesa, és un dels més singulars del país. **Amb una ubicació excepcional**. En ser un claustre obert es converteix en un esplèndid mirador, que ofereix per la galeria del migjorn una àmplia panoràmica de la ciutat. **Potser és l'espai que imposa més de tot el conjunt monumental**.

De planta lleugerament trapezoïdal, té quatre galeries de quaranta-vuit metres de llarg per nou d'amplada, que fa que sigui un dels **més grans d'Europa**.

El claustre està situat a ponent, davant la façana de l'església. S'accedia per les tres portes interiors de les naus de la catedral i des de l'exterior, per la part oest, per l'anomenada **Porta dels Apòstols**, del segle XIV, on hi havia un apostolat presidit per l'imatge de la mare de **Déu del Blau**, amb llegenda inclosa i que actualment es troba a la **Catedral Nova**.

Les seves naus són de cinc trams amb voltes ogivals i grans finestrals amb elegants calats. Va ser construït a la fi del segle XIII pel **Mestre d'obres Guillem d'Enill**.

Les sepultures que es troben al claustre estan distribuïdes segons va ordenar el bisbe **Jaume Sitjó**, l'any 1343. La galeria corresponent als peus de l'església estava reservada als canonges de la ciutat i als ciutadans més importants de **Lleida** i de la noblesa. La galeria nord estava destinada als canonges forasters i als membres més destacats de les arts, de les lleis i la medicina, així com a **Pere de Prenafeta**, mestre d'obres de la **Seu**.

Campanar

El campanar de la Seu Vella s'alça prop de la porta dels Apòstols i en un extrem del claustre. És d'estil gòtic de planta octogonal, amb dos cossos de diferents diàmetres, un de dotze metres i l'altre de nou. Està coronat per una torre que té 60 metres d'alçada. **Per aquest motiu està considerat un dels campanars més alts de Catalunya**. S'arriba dalt del mirador de la torre, des d'on es pot contemplar una esplèndida panoràmica de la ciutat, pujant una escala de cargol de **238 graons**.

La seva construcció es va iniciar a mitjans del segle XIV, al voltant del 1364, pel mestre d'obres de la catedral **Guillem Solivella**, i es va acabar l'any 1420.

El campanar té actualment un total de set campanes. Les dues campanes més antigues són d'estil gòtic i daten del segle XV: **La Silvestra**, fosa l'any 1418, que toca les hores, i la **Mònica** que toca els quarts i data del 1486. Les dues es poden sentir tocar cada dia puntualment. Les cinc restants són modernes, elèctriques, de mitjans del segle XX i el seu ús és essencialment litúr-

És un dels conjunts monumentals més destacats de l'arquitectura Templera que es va aixecar a Catalunya. Encara avui es conserven nombrosos testimonis del que havia estat una de les principals Comandes del Temple.

gic. **S'anomenen, Bàrbara, Puríssima, Crist, Marieta i Meuca.**

Durant l'ocupació militar del segle XVII, el bisbe va comprar el campanar per 3000 monedes d'or per tal de poder utilitzar les campanes per avisar dels serveis religiosos.

L'any 1707, quan les tropes de Felip V, van entrar i arrasar la ciutat de Lleida, es va tancar la catedral al culte i es va transformar malauradament en una caserna militar i s'hi van construir diferents pisos a l'interior de l'església i del claustre. Es van fer dormitoris per als soldats, magatzems, latrines, cuines, presó, i la catedral va quedar totalment mutilada i profanada fins a estar a punt de ser demolida per ordre expressa

de **Felip V**. El claustre va ser dividit en dos pisos i totes les obertures tapiades per fer espais tancats.

Una gran part dels béns es van perdre o destruir i la **Seu** va quedar apartada de la ciutat durant un període molt llarg de temps. **Encara patiria les conseqüències d'altres guerres, la del Francès (1810) i la Guerra Civil (1936-1939).**

Durant la **Renaixença catalana**, al segle XIX, la **Seu** es va tornar a revalorar (*Piferrer en va fer una bella descripció i Parcerisa diversos gravats*). L'any 1918 (*concretament el 12 de juny*) es declarà **Monument Històric**. Però no va ser fins al 1948 que l'exèrcit la va cedir i es retirà (*la Seu Vella era propietat del Ministeri de l'Exèrcit*), i un any després es va iniciar el procés de restauració

L'any 1981 es va fer el traspàs de la **Seu Vella**, del **Govern Central** a la **Generalitat de Catalunya**, i va passar a formar part del seu patrimoni monumental.

Avui en dia la Seu Vella o antiga catedral de Lleida, se'ns presenta com una mostra superba d'arquitectura medieval, que ha estat des de la seva posició de privilegi un autèntic testimoni de la història i esdevingué un símbol d'identitat per a la ciutat.

Pany de muralla i torre de l'època templera (s. XII-XIV). Castell de Gardeny



Castell de Gardeny

El turó en què s'assentà ja va ser utilitzat anteriorment per diferents exèrcits com a base d'expedicions militars com quan **Juli Cèsar l'any 49 aC. va lluitar contra els pompeians Afrani i Petreu, instal·lats a Ilerda.**

La Casa Templera de Gardeny és un espai rectangular delimitat per un perímetre de muralles, flanquejat per torres. La seva estructura respon als models d'arquitectura occitana i d'altres conjunts templers dels segles XII



testimonis de pintura mural a **Europa** que es podien trobar en conjunts templers. En aquells temps va ser un centre de gran devoció. **Amb els anys es va veure molt malmesa, així com el castell, per les diferents guerres i van ser utilitzats fins entrat el segle XX com a allotjament d'una guarnició militar.**

Durant els segles XVII i XVIII es van realitzar importants modificacions que van alterar l'antiga fisonomia del conjunt medieval, avui en dia encara es poden veure les restes de la fortalesa original.

Història

L'any 1149, quan el comte-rei Ramon Berenguer IV va iniciar el setge de la ciutat musulmana de Lleida (Larida), des del mateix turó de Gardeny, ho va fer amb l'ajut de la milícia Templera, que hi contribuï amb l'enviament d'efectius militars. En agraïment, el comte els va lliurar entre d'altres béns el turó de **Gardeny** on hi van establir una comanda. D'altra banda, gran part dels nobles que van intervenir en la conquesta es vincularien a l'orde seduïts pel que significava l'ideal del **Soldat de Crist**, i el dotarien d'un important i extens patrimoni.

Per tal de gestionar aquest patrimoni, el mestre provincial, fra **Pere de Rovira**, va crear una nova **Domus** i fundà la **Casa de Gardeny**. **L'any 1156, segons consta en documentació, fra Pere de Cartellà, que havia participat en el setge de la ciutat, va esdevenir el nou Comanador de la Casa Templera de Gardeny.** Per tot això, amb aquest patrimoni que aplegava grans propietats rurals i urbanes, es va expansionar i va créixer considerablement. Cap al segle XIII, la **Casa de Gardeny** s'havia convertit en un dels principals centres de decisió templers de la corona **Catalano-Aragonesa**, i es van crear noves comandes que depenien de la de **Gardeny**.

Amb una comunitat de més de vint frares, va ser **Casa de Dipòsits** que acollí part del tresor reial i fou seu d'importants concilis. **En un d'aquests concilis, l'any**

i XIII. Els diferents edificis interiors estaven articulats al voltant d'un pati central. Cal destacar la torre-residència, de planta quadrada, amb dos pisos amb diverses dependències que es feien servir unes com a residència de la comunitat i altres destinades a magatzems de gra (sitjes) i celler i la **Torre de l'Homenatge o torre del Comanador o del tresor, qualificada així perquè en aquest espai hi podria haver estat la cambra del comanador i l'arxiu.**

Destaquem també l'església romànica de **Santa Maria de Gardeny**, documentada ja l'any 1156, que compta amb elements singulars, com el seu absis poligonal i les pintures murals, del segle XIII, que són un dels pocs





1294, els murs de Gardeny acolliren el darrer mestre de l'orde Jacques de Molay, que pocs anys després va ser condemnat a la foguera a París, a l'Ile-des-Javiaux, al costat del Sena.



mans dels Hospitalaris. Es va fer pública la butlla el 3 d'abril d'aquell any, a la catedral de Viena, davant dels pares conciliaris, el rei Felip el Bell, amb els seus fills i germans, nobles i

Es diu que l'occità Esquiú de Floyran (antic prior de la comanda de Monfaucon), que va ser expulsat de l'orde i empresonat per crims, va voler venir a Lleida per exposar davant del rei Jaume II una sèrie d'acusacions i denúncies contra l'orde. No rebent resposta del rei se'n va anar a França a parlar amb el rei Felip IV. Això passava l'any 1305. El rei francès estava interessat des de feia anys en annexionar l'orde als seus interessos. Llavors aprofitant aquestes acusacions va iniciar una campanya de descrèdit i persecució contra l'orde, amb l'ajut del papa Climent IV, i van aconseguir, com es prou conegut, l'abolició de l'orde i l'annexió del seus béns.

ambaixadors d'arreu del món. Encara que la butlla fou redactada el 22 de març, dotze dies abans en reunió d'una comissió secreta amb el papa. Va ser més una decisió d'interès i política que de justícia.

Durant tot el procés, els interrogatoris i l'empresonament dels frares templers arreu d'Europa va ser constant, la corona de Catalunya-Aragó no va quedar exclosa i Gardeny va ser escenari en una segona fase del procés d'interrogatoris sota tortura a un nombre força important dels anomenats Soldats de Crist.

La Casa de Gardeny va passar a formar part d'un nou priorat dels Hospitalaris, amb seu a Amposta (va estar a les seves mans fins al 1772), per ordre expressa de Jaume II, després de conflictives i llargues negociacions amb la Santa Seu. L'Orde dels Hospitalaris, en el cas de Gardeny, va ser l'encarregada de cobrir les pensions als antics templers que hi romanen. Estaven encapçalats per l'antic comanador del castell de Monsó, Berenguer de Bellví. Els templers catalans a diferència dels de la resta d'Europa, superats els difícils moments del procés que va tenir lloc contra ells, van ser rehabilitats i declarats innocents pel concili provincial de Tarragona, segons consta, el 4 de novembre de 1312, i per tant se'ls va assignar aquestes pensions perquè poguessin viure dignament.

Amb una butlla vox in Excelso que va emetre el papa Climent IV l'any 1312, l'orde va ser suprimida i tots els seus béns confiscats, que van passar a

Des del maig de 2007, després d'un llarg procés de restauració gràcies a l'actuació de l'Ajuntament de Lleida, el Castell de Gardeny és visible al públic, i en el seu interior s'ha establert un Centre d'Interpretació de l'Orde del Temple. Aquest fet permet conèixer com era l'antiga Casa Templera, en reviu els ideals de l'orde i saber com vivien aquells monjos templers.

Espai que estava dividit en compartiments i que s'associa al menjador-refector, la cuina o cambres dels frares



El Castell de Gardeny forma part de la Ruta Domus Templis (els dominis del Temple), juntament amb els castells de Peníscola, Tortosa, Miravet i Monsó. Una ruta a traves del temps per descobrir el valuós llegat dels Templers de la corona Catalana-Aragonesa. C

Bibliografia: Ajuntament de Lleida. -- El procés dels Templers catalans-Josep Maria Sans i Travé. -- Enciclopèdia Catalana. -- Museu d'Història de Catalunya. -- Amics de la Seu Vella. -- Pedres i Figures. Castells per descobrir Catalunya.



Detall del fresc de l'antiga capella dels templers en Cressac Saint Gilles (Charente s. XII)

LA VERITABLE TRADICIÓ IMPLICA UN ELEMENT D'ORDRE SOBREHUMÀ, I LA INICIACIÓ REPRESENTA EL SEU AUTÈNTIC ESPERIT. TOTA VERITAT D'ORDRE ESPIRITUAL I METAFÍSICA ESTÀ ABSOLUTAMENT OPÒSADA AL MÓN PROFÀ I IGNORANT. PER AL TEMPLE HI HAVIA UNA DOBLE INICIACIÓ: LA DEL PROFÀ EN CAVALLETER, I LA MÉS SECRETA, LA DE DETERMINATS CAVALLETERS RIGOROSAMENT SELECCIONATS EN EXECUTORS DE LA GRAN OBRA: LA SAVIESA I CONEIXEMENT DEL TEMPLE DE SALOMÓ.



Per Bartomeu Bioque periodista i escriptor

BARRI GÒTIC DE BARCELONA

BARCELONA I L'ORDE DEL TEMPLE

E

n contra de l'opinió generalitzada el fundador de l'Orde podria no ser francès sinó com ens diu el gran coneixedor de l'Orde del Temple, Rafael Alarcón Herrera (*A la sombra de los templarios*. Edicions Martínez Roca, 1986) que planteja la tesi, presa de José María Beleciartúa-Olarrá, **que tingué una matriu d'origen català; Bagà, bressol de la família Pinós com a fundadora de l'Orde.**

Alarcón planteja una evolució del cognom **Pinós**, fins a arribar a **Payns** després de convertir-se en **Bagà, Baganus, Paganus, Paganí, Paencium, Paence, Paiens, Payens** i finalment **Payns**. Els francesos segueixen registrant el seu naixement en el comtat de **Champagne**.

En el carrer Montcada es conserva encara el palau de la família Pinós, d'on va sortir Hugo de Bagà per participar en la Primera Croada. Els dos germans **Pinós-Bagà**, fills de **Berenguela de Montcada** van combatre i van participar activament en la presa de **Jerusalem** forçant la

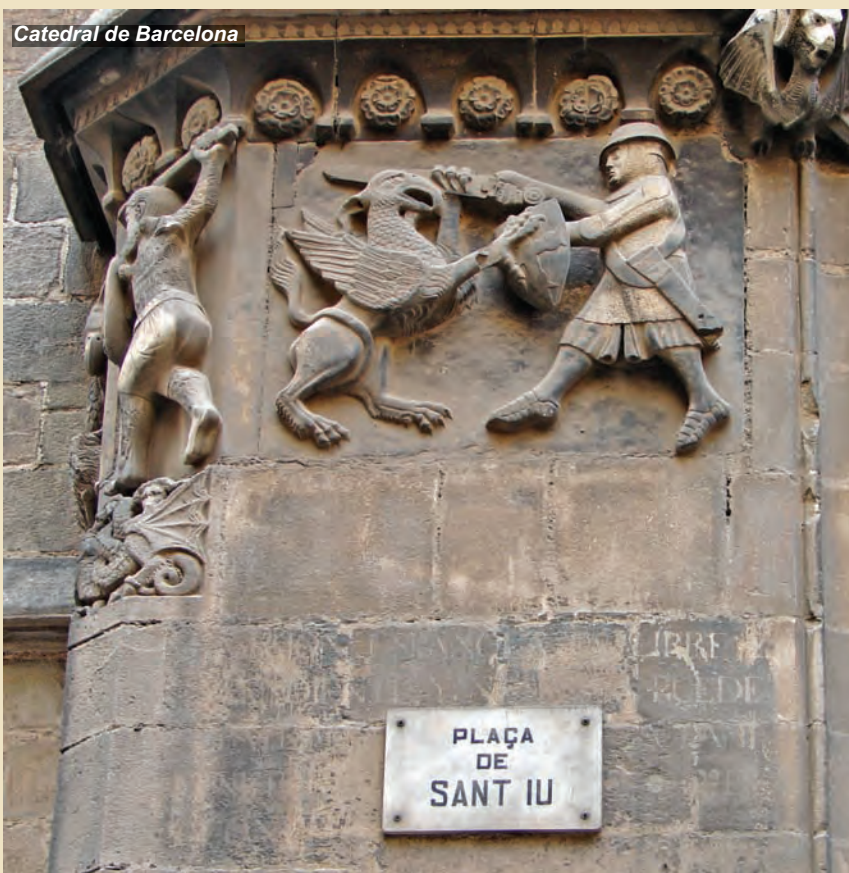
de la qual van ser unes humils estances a les ruïnes del Temple de Salomó. La família va seguir militant en l'Orde i encara es conserva un fragment del **Lignum Crucis**, així com una creu bizantina a l'església de **Sant Esteve**, patró del poble de **Bagà**.

QUI EREN ELS TEMPLERS?

Monjos amb l'espasa al cinyell, una total novetat en l'organització de l'església. **Hug de Payens** i **Geogfroy de Saint-Omer**, nobles i ex-croats, van decidir, en pagament de les seves culpes, d'escortar amb les seves armes els pelegrins que es dirigirien a **Jerusalem**. **Balduí II** els va assignar allotjament en una ala del seu palau construït sobre les ruïnes de l'antic **Temple de Salomó**, del qual van prendre el nom de **Templers**.



Escut de la família Pinós



Catedral de Barcelona

*Hugo de Bagà y Pinós primer
cuente del Temple y funda
don de su R. deignon. 1118.*

67
Text d'Esteve de Corbera (XVII), on es parla de Hug de Bagà, primer Mestre del Temple. Manuscrit 7377, folis 87-95

porta de **Sant Esteve**. **Els guerrers catalans es van agrupar entorn dels germans Pinós-Bagà per constituir una germandat posada sota la protecció de Santa Maria, la primera residència**



Claustre de la Catedral de Barcelona

Havien rebut del Papa Honori el mantell blanc amb una creu vermella sobre l'esquerra, i havien triat el seu lema del salm 113: "Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo de gloriamo". No a nosaltres, Senyor, no a nosaltres, sinó al teu nom dona glòria.

Les tres vies de la Tradició estan simbolitzades en les catedrals gòtiques per les tres naus: la de la dreta és la via de l'amor, la del centre la del Coneixement i la de l'esquerra la dels guerrers. Els templers havien intentat que triomfés amb l'espasa la saviesa oculta per mitjà de l'acció el que uns altres havien intentat per mitjà de l'amor o del coneixement. En la cara Nord de la Catedral de Barcelona, en la porta de Sant Iu es va representar aquest esperit i la via del Guerrero en una gàrgola on es veu el cavaller templar armat sobre el seu cavall i en una altra lluitant contra un animal mitològic, el grifó.

SÍMBOLS. EL BAPHOMET

Demonius és Deus inversus. Si apliquem aquesta mateixa clau a la figura del Baphomet veurem que de forma un tant enigmàtica amaga els secrets del nombre Quinze i la hierogàmia sagrada. Baphomet llegit al revés diu així: TEM-O-H-P-AB, la traducció llatina de la qual és: "Templi Omnium Hominus Pacis Abbas" que es tradueix per "el Pare del Temple, Pau Universal als Homes". La interpretació d'aquesta figura ha de fer-se en clau alquímica, ja que estan representats el Sol i la Lluna, l'home i la dona, el foc i l'esperit, símbol del mercuri i el sofre que enllumenen la Sal de la Saviesa.

Els templers òbviament coneixien i comprenien el secret de la transmutació alquímica, la transformació de l'home terrestre en l'home celeste.

LES CLAUS ESOTÈRIQUES I EL SEU CÒDI OCULT ELS COLORES NEGRE, BLANC I VERMELL

Són els colors de les fases alquimistes. En primer lloc és negra, simbolitzada pel corb, la pedra sense tallar. En segon lloc és blanca, simbolitzada per la blancor de l'Oca, un animal solar per excel·lència, i en tercer lloc és la Pedra Cúbica el Carboncle Vermell, viva manifestació de l'Au Fènix, el Faisà, que amb la seva multiplicitat de colors expressa els dons de l'Esperit Sant. En el claustre de la Catedral de Barcelona es troben representats els colors de l'Obra. La pedra negra del sortidor de l'estany, les Oques i la sang del drac en la lluita amb Sant Jordi.

L'orde en els seus graus d'escuder, sergent i cavaller simbolitzava aquests tres estats que posteriorment reprèn la masoneria en els graus d'aprenent, company i mestre.



LA CREU TAU

És un símbol representat al llarg del Camí de Santiago i fidel exponent dels principis de l'Obra. Simbolitza el Retorn al punt de partida original com una estrella més en el Camí dels Estels. Lletra final de l'alfabet hebreu conté la paraula vida. El mantell blanc i la creu vermella sobre el braç esquerre a l'altura del cor perquè fos tant un senyal triomfal com un element davant del qual fugissin els enemics de la fe, va ésser el papa Eugeni III qui els hi va concedir, i el famós estendard anomenat originalment "gonfanon bausant" l'última paraula vindria a significar que estava partit per dos colors, el camp superior de color negre i l'inferior blanc on hi ha la creu vermella.



Capella templera de Santa Maria,
al carrer Ataülf

Com deia en l'anterior **Cartulari nº 19**, dins del monogràfic dedicat a **Jaume I**, el rei en prova d'agraïment, atorgà privilegis a la **Comanda del Temple de Barcelona**. **Entre els carrers Ataülf i Palau es troba la capella de Santa Maria, un dels pocs vestigis que queden d'aquesta Comanda templera de Barcelona**. La va fer construir el **Comanador Pere Gil** l'any 1246 .

Els templers van aportar els diners per a la construcció de les catedrals, esglésies o monestirs, però no van participar activament en la seva construcció; en tot cas les que es consagraven a la nostra **Senyora**, que anteriorment era representada com una **Dama** i que posteriorment fou simbolitzada en una **Verge**.

La Verge, que encarnava la Justícia, vivia entre els homes en l'Edat d'Or. En l'**Edat d'Argent** es va retirar a les solituds perquè la humanitat va perdre la innocència original, i en l'**Edat del Bronze** va abandonar la **Terra**, que estava infectada pel pecat, per fixar-se en el cel en la **Constel·lació del Bover**, on a la mà porta l'esplèndida **Espiga, (Spica Virginis)** que és el principal estel de la constel·lació. Per això se l'anomena **Regina Coeli, Reina del Cel** i també **Stella Maris, la Verge del Mar**, l'estel **Polar** que orienta els homes especialment als navegants. És el sisè signe del **Zodiàc**, denominat precisament el "**signe de la Verge**".

ACUSACIONS

Felip el Bell i el **Papa Climent V** van iniciar les acusacions contra els templers motivats per la cobdícia, l'enveja i les ànsies de poder sense reparar en qual-sevol mitjà *-inclosa la tortura-* per aconseguir els seus fins. Als arrests van seguir els interrogatoris, després la tortura. I sota la tortura l'home ja no es pertany. **En la nit del 18 de març de 1314, Jacques de Molay, XXII Gran Mestre de l'Orde, davant del palau reial en un illot del Sena, va ser cremat en la foguera per a satisfacció de Felip el Bell**. Un cronista **-Geoffroy de París-** va referir així el final del sinistre espectacle: *El Gran Mestre, quan va veure encès el foc es va despullar sense dubtar-ho. Després va començar a caminar, el pas lent i amb rostre serè, encara que l'arrossegessin i el maltrac-*

Jacques de Molay



tessin sense parar. El van lligar al pal des del cap als peus, i estaven a punt de nuar-li les mans quan li va dir al botxí: Deixa'm almenys ajuntar una mica les mans perquè justament aquest és el moment de fer-ho; estic per morir i Déu sap que sóc innocent. Aviat, no transcourrà un any, una gran desgràcia caurà sobre aquells que ens condemnen sense justícia. Moro amb aquesta convicció. I una vegada que li van haver nuat les mans: **Senyors, us ho prego per favor; torneu-me el rostre cap a Notre Dame**. Un mes després, el 20 d'abril, moria imprevisiblement a **Provença Climent V**. No tenia encara 50 anys. El 29 de novembre del mateix any, a **Fontaineblau**, moria **Felip el Bell**, durant una partida de caça, en caure del seu cavall entre els senglars. Tenia 46 anys.

LLEGENDA

En el carrer de Regomir es troba la capella de Sant Cristòfol. La llegenda de San Cristòfol és un fidel exponent de l'obra alquímica. El seu propi nom així ho in-



Capella de Sant Cristòfol,
al carrer Regomir

dica **Crist-forus; Crist Or** el fill de la alquímia. Abans de ser cristià **Cristòfol** es deia **Offerus** i va oferir els seus serveis a un rei, al diable i a un ermità, que li va recomanar servir a **Crist** amb l'oració, el dejuni i la vigília. Ajudava a creuar el riu als viatgers fins que es va trobar amb un Nen al qual amb prou feines va aconseguir transportar: **Nen per què et fas tan pesat?** El Nen li va contestar: **No tan sols transportes el món sinó a més a qui el va fer. Jo sóc Crist, el teu Déu i senyor**. En recompensa dels teus bons serveis, Jo et batejo en el nom del meu **Pare**, en el meu propi i en el de l'**Esperit Sant**; des d'ara, et cridaràs **Cristòfol**.

EL CALL, BARRI JUEU DE BARCELONA

LA SINAGOGA MAJOR

El carrer de la **Sinagoga Major** va canviar de nom; és avui el carrer de **Sant Domènec del Call**, contigu amb el carrer de l'**Arc de Sant Ramon del Call**, on es trobava la **Sinagoga Menor**. No queda ni rastre d'aquesta antiga



En el seu interior destaca la Torah, la Menorah i altres elements de culte



escola de dones. La **Sinagoga** va ser destinada durant molts anys a diverses activitats industrials des de taller de tintoreria fins a magatzem de ferralla de material elèctric.

La intuïció d'un jueu argentí, Miguel Iaffa, que va observar l'alineament del que era el mur principal i les dues finestres que donaven a l'exterior li va permetre comprovar per documents històrics que allí es podia trobar l'antiga Sinagoga.

Va comprar el local, va realitzar excavacions i neteja i va sorgir de nou a la llum la meravellosa **Sinagoga** que estem contemplant. La propietat és, doncs, privada.

Avui podem contemplar els fonaments que conformaven el mur principal del carrer orientats cap a Jerusalem igual que les dues finestres obertes en el mur: la llum que ve de Jerusalem il·lumina la Sinagoga i retorna al punt de sortida. C

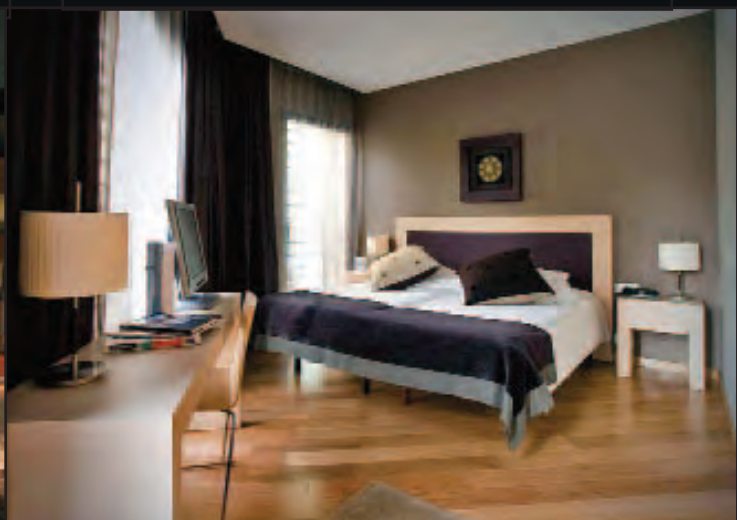


l'agradable sensació de tornar a un lloc on mai has estat...

VILLA
emilia
BARCELONA * * * *

www.hotelvillaemilia.com

HOTEL VILLA EMILIA BARCELONA
calàbria, 115 - 117 * 08015 barcelona
tel.(34) 93 252 52 85 * fax (34) 93 252 52 86
e-mail: info@hotelvillaemilia.com



Grans rutes en català La Volta al Món per Oceania

La Nova Frontera

El 2000, amb el canvi de mil·lenni, vam decidir fer un gran viatge: la volta al món per Oceania visitant llocs llunyans com la Polinèsia francesa, l'illa de Pascua, Austràlia, Nova Zelanda, Guinea Papua, Micronèsia, Filipines i Japó. De les moltes imatges que em van seduir d'aquesta llarga travessa, el color blau cristal·lí de l'Oceà Pacífic va assolir la primera posició.



Per M.ª Lluïsa Pujol, Periodista

L 17 de juliol del 2000 vam iniciar un dels nostres millors viatges: donar la volta al món per Oceania, el cinquè continent de la Terra, situat gran part del territori al sud de la línia equatorial i envoltat per l'Oceà Pacífic excepte la costa occidental australiana banyada per l'Oceà Índic. La ruta que vam dissenyar recorria quatre

grans àrees d'aquest continent: **Polinèsia**, **Australàsia**, **Melanèsia** i **Micronèsia**, i dos països asiàtics: **Filipines** i **Japó**. Vam sortir en avió de **Barcelona** fent escales a **Londres**, **Los Angeles**, **Auckland** i **Illes Cook** -lloc que va adoptar el nom del navegant **James Cook**, però qui mai el va trepitjar-, fins arribar al primer destí **Papeete**, capital de **Tahití**, els territoris coneguts com la **Polinèsia francesa**. Van ser 68 dies de viatge i vam agafar 40 avions.

Papeete és la ciutat més poblada dels diversos arxipèlags que constitueixen la **Polinèsia francesa**. **Tahití**, on viu el 70% de la població, forma part de les Illes de la **Sociedad**, a les que s'ha d'afegir les Illes **Australs**, les **Gambier**, les **Marqueses** i l'arxipèlag **Tuamotu**. Gran part dels polinesis són maoris, la resta

són europeus o asiàtics.

L'encant principal d'aquestes illes, visitades principalment per parelles de nuvis en viatges de noces, es troba en els hotels que ofereixen l'aspecte més idíl·lic del lloc. **El color de les aigües del Pacífic, l'oceà més gran del planeta**



Papeete, Polinèsia



Volcà, Polinèsia

que va descobrir **Vasco Núñez de Balboa** l'any 1513, i la bellesa de la seva fauna marina és motiu suficient per acostar-se a aquesta part del món i quedar-se bo-cabadat en la seva contemplació.



Pasqua un museu a l'aire lliure i un misteri sense resoldre



Amb l'arqueòleg de Pasqua, Sergio Rapu

Els moais, segons explica l'arqueòleg de Pasqua, Sergio Rapu, són una representació dels avantpassats. Han estat construïts des del segle 6è després de Crist. Actualment hi ha al voltant d'un miler a l'illa.

És un treball realitzat pels antics colonitzadors polinesis en una situació extrema d'aïllament. El moai més gran ha arribat a pesar gairebé 300 tones i 22 metres d'alçada. El major misteri és com es van traslladar aquestes megalítiques escultures des de la pedrera fins al lloc terminal. Alguns creuen que van ser traslladats de forma horitzontal sobre unes estructures en fusta. Però hi ha altre grup d'arqueòlegs que creuen que els moais es van traslladar en posició vertical, però com es va fer, segueix sent un misteri. Tal vegada les investigacions futures permetran aclarir-lo. En aquells anys no coneixien la roda, hi havia poca fusta.

Els llocs molt aïllats, com l'Illa de Pasqua, on no hi ha vegetació i escassegen les espècies, un historiador pensa que en aquest context es trobarà una cultura molt simple i no obstant això ens vam trobar que la cultura que s'ha anat desenvolupant, està molt a prop de la civilització, com el desenvolupament de l'escriptura, com la capacitat d'enginyeria de transportar els moais, com certa capacitat de lideratge i de coordinació dels pocs recursos. Tot d'una, ens trobem amb una sorpresa, hi ha hagut un desenvolupament més enllà del que els cànons de la història ens diuen. Per què en un lloc tan aïllat es va desenvolupar una cultura tan avançada?

Des de Papeete vam fer una escapada a l'Illa de Pasqua o Rapa Nui (illa gran), com li diuen els nadius, on vam estar quatre dies. Pasqua, també anomenada "melic del món" (Te Pito), es troba enmig del Pacífic, a 3.700 km. de la costa xilena i segons diu la llegenda, l'illa va ser descoberta fa més de mil anys per Ariki

Hotu Matua, a la seva arribada des de la Polinèsia. L'illa, declarada Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO des del 1995, va ser descoberta el dia de Pasqua de Resurrecció del 1722 per l'holandès Jacob Roggeveen navegant pel Pacífic. Anys més tard, el 1770 la van redescobrir uns espanyols que venien des de Perú. Era una expedició noliejada pel Virrei del Perú, comandat per Felipe González. L'any 1888, l'illa de Pasqua va ser anexionada per Xile.

Ens vam allotjar en una casa particular amb la qual vam contactar a

l'aeroport. La situació era immillorable: un lloc elevat, a prop del mar i amb l'espectacular visió d'un grup d'escultures moais. El propietari era un natiu de l'illa anomenat Pantum, director d'un grup de ball tradicional. Amb el seu recolzament

vam contactar amb gent de l'illa, vam veure l'artesanía local -bàsicament reproduccions en fusta de moais- i vam visitar els llocs més interessants, com el **Parc Nacional de Rapa Nui**, els vessants de la cantera del **volcà Rano Raraku**, on es construïen els moais; l'enorme cràter (316 metres d'alçada) del volcà inactiu **Rano Kau**, a sis kms. al sud de la ciutat; **Orongo**, el centre **cerimonial més important de l'illa on es troben roques amb dibuixos gravats que representen caps d'ocells i desenes de coves utilitzades pels caps i els participants en la cerimònia de l'home-ocell**; la platja **Anakena**, situada a 20 kms. de **Hanga Roa**, un lloc paradisiac, conegut per les seves aigües transparents i el seu fons de sorres coral·líferes i tradicional punt de desembarcament de **Hotu Matua**, el llegendari fundador de l'illa. Tots els moais que es van aixecar sobre els seus ahus (*plataformes*) miraven cap a l'interior de l'illa, excepte els set situats en el **Ahu Akivi**, que sembla ser que representen els set exploradors que van precedir els primers colonitzadors.

Rapa Nui, cràter del volcà Rano Kau





Auckland, Nova Zelanda

El **Ahu Tongariki** es la més gran de les plataformes existents amb 200 metres de llargada i 15 moais damunt d'ell. **Uns 50 moais, dels 600 que hi ha distribuïts per l'illa, conserven encara els seus pukaos, una espècie de cilindre de pedra que corona els seus caps com si fossin barrets.**

Vam tornar a **Papeete** amb la satisfacció d'haver conegut un lloc admirable on es pot gaudir encara del temps i la tranquil·litat i una gastronomia on el rei és la tonyina. **Papeete** va ser per nosaltres un lloc de trànsit, el que vam veure no ens va apassionar gaire, excepte un espectacle de ball tradicional de la **Polinèsia** que ens va entusiasmar. Abans de marxar a **Nova Zelanda** vam passar unes hores a **Moorea**, a 19 kms. del nord de **Tahití**, on hi han nombrosos pics muntanyencs, plantacions de pinyes i restes arqueològiques molt interessants, anteriors a l'arribada del capità **Cook**.

El país dels maorís

Nova Zelanda, on va fer escala James Cook el 1769, abans d'arribar a Austràlia, va ser tota una descoberta per a nosaltres. Situada al Sud-oest de l'oceà **Pacífic**, està formada per dues grans illes separades per l'estret de **Cook**. **L'illa del Nord**, la més poblada i centre comercial i de negocis, i **l'illa del Sud**, rica en

Palau de Justícia a Dunedin, Nova Zelanda



paisatges i parcs naturals. El 1650 els nadius **-maorís-** van signar amb el capità britànic **William Hobson** el **Tractat de Wai-tangi**, mitjançant el qual cedien la sobirania a la **Reina d'Anglaterra** a canvi de la seva protecció i l'exclusivitat en el moment de vendre les terres, que només podrien passar a colons britànics. El 1856, el país va rebre l'estatut de colònia autònoma i el 1907 va convertir-se en domini britànic i reconegut com a estat sobirà amb l'estatut de la **Commonwealth**. El 1947, **Nova Zelanda** va assolir la seva independència. El país ha viscut en els darrers anys del segle XIX molts canvis, fins al punt de ser conegut com el laboratori social del món. **Per exemple, va ser la primera nació que va reconèixer el sufragi femení (1893).**



Milford Haven, Nova Zelanda

Auckland va ser el punt de sortida d'un viatge de 10 dies en cotxe per la zona del centre i sud del país. Vam estar dos dies a **Auckland**, la ciutat més gran del país i la quarta en extensió del món. L'anomenen la ciutat de les veles perquè es practiquen molts esports nàutics, especialment de vela. Vam passejar per la zona del port que és molt espectacular i alguns carrers del centre, on destaca l'elevada torre de comunicacions. També vam fer una es-



capada a **Waiheke**, una de les nombroses illes que envolten el **Golf de Hauraki** on es troba **Auckland**, i vam visitar el **Kelly Tarlton Underwater World & Antarctic Encounter**, un lloc que recomanem per les fantàstiques vistes del món subaquàtic que ofereix. D'**Auckland**, vam viatjar sense fer parades a **Wellington**, capital de **Nova Zelanda**, a més de ser la capital cultural. D'allà vam agafar el **Interislander**, un ferry que ens va traslladar fins a la ciutat de **Picton**, a l'illa Sud. Des d'allà vam continuar amb el cotxe fins **Dunedin**, on vam arribar de nit, amb problemes tècnics del vehicle, concretament fallaven els frens. Ens vam allotjar a l'**Hotel Comodoro** on vam tenir un tracte magnífic. A l'endemà ens havien solucionat l'avaría



Kaikoura, Nova Zelanda

del cotxe mentre fèiem una ràpida visita per la ciutat, la segona més gran de l'Illa del Sud. És una ciutat universitària, ja que acull l'única **Universitat** de la regió: l'**Otago University**. La part antiga de Dunedin conserva edificis d'arquitectura victoriana i escocesa *-la ciutat té un caràcter marcadament escocès; Dunedin vol dir Edimburg en celta-*, esglésies i l'únic castell que hi ha a Nova Zelanda.

Milford Sound: el fiord del Sud del Pacífic

De Dunedin ens vam dirigir cap a Milford Sound, fiord que forma part de Fiordland National Park, i està dins del **Whaipounamu World Heritage**. Vam arribar a **Milford Sound**, conegut com **Piopirotahi** en maorí, a primera hora del matí, quan encara cobria el paratge una gran boira. Situat a 15 kilòmetres terra endins del **Mar de Tasmània**, està envoltat de cims de més de 1000 metres d'alçada. Vam sortir en un vaixell per recórrer les rodalies durant un parell d'hores. Va ser una excursió inoblidable. **Durant el trajecte anàvem descobrint la vegetació verge, els penya-segats, les cascades, les foques i alguns dofins.**

El nou destí va ser **Queenstown**, situada a les riberes del riu **Wakatipu**. Vam contemplar un paisatge difícil d'oblidar per la seva gran bellesa. La ciutat és petita, amb una població d'uns 3.000 habitants. Viu del turisme i fa moltes activitats vinculades amb l'esport d'aventura i la natura. Després de passar una nit molt agradable en un acollidor motel,



Maorí. NZ

com la majoria que hi han al país, vam continuar ruta de tornada al nord. Vam fer parades en el **Parc Nacional del Mont Cook**, part del **Patrimoni de la Humanitat de Te Whaipounamu**, on vam prendre un cafè mentre apreciàvem a molta distància

els pics del Mont Cook a 3.754 metres d'alçada -el més alt de Nova Zelanda-; en **Christchurch**, considerada la ciutat més anglesa fora d'**Anglaterra** i la més gran de l'illa del Sud, amb un disseny urbanístic quadriculat i el centre en la plaça de la catedral; i **Kaikoura**, una població de pescadors, on vam fer nit i vam intentar sortir en vaixell al mar per veure i banyar-nos amb dofins, però el mal temps

ens ho va impedir i vam optar per llogar una avioneta per veure els dofins per l'aire però finalment només vam albirar balenes.



Guèiser Illa Nord, Rotoura, Nova Zelanda

República de Vanuatu, volcà Illa de Tanna



Natius de la República de Vanuatu





Δ les seves rodalies es troben dos dels més famosos símbols de la ciutat, l'Òpera de Sidney (Sydney Opera House), i el Pont de la badia de Sidney, construït el 1932



A Picton vam agafar, de nou, el ferri per tornar a l'illa nord. Vam arribar a primera hora del matí a **Rotoura**, coneguda també amb el sobrenom de la ciutat del sofre, degut a la intensa activitat termal que hi ha a la zona: fonts termals, guèisers, piscines de fang, i torrents d'aigua calenta sorgeixen per tota la ciutat i provoquen l'aparició d'olor a sofre. **Rotoura** també es caracteritza per tenir una gran població de maoris. Un dels llocs més visitats, i que nosaltres no ens vam perdre, és la reserva de **Whakarewarewa**, la zona termal més important de Nova Zelanda. Allà es troba el guèiser **Pohutu**, que entra en acció **varis cops al dia amb dolls de fins a 30 metres d'alçada**, i la reproducció d'un poblat maorí i un centre d'artesanía. Un grup de nadius ofereix al públic un espectacle de balls tradicionals. **També es pot visitar un kiwi, un au molt estranya -no vola, viu en la terra dels boscos i són actius només de nit- que s'ha convertit en la mascota del país.** Després d'unes hores molt interessants vam continuar el viatge fins a **Auckland**. Vam descansar una nit i vam continuar la nostra ruta a un nou país: **Austràlia**.

i 1927. És la segona ciutat més gran després de **Sidney**, amb prop de 4 milions d'habitants a l'àrea metropolitana. Vam fer només una nit -*que vam aprofitar per sopar en un tramvia especial que feia un recorregut per la ciutat, pensat especialment per als turistes*- i l'endemà tan sols vam tenir temps de passejar pels carrers del centre i visitar alguns edificis i gratacels destacats, com **Shot Tower** o el **Rialto**. Amb ganes de conèixer més a fons la ciutat, vam haver d'agafar un nou avió que ens va portar a la **República de Vanuatu**, formada per 83 illes i a 500 kms. al nord-est de **Nova Caledònia**, fent escala prèviament a **Sidney**. Tot i que sabia que estàvem en un àrea geogràfica anomenada **Melanèsia** degut al color de la pell negra de la població aborigen, em van impactar les característiques físiques tant racials; vaig pensar que era gent bastant semblant a la població d'Àfrica. Vaig notar un contrast cultural sorprenent i em va agradar.

El 1606, l'explorador hispano-portuguès **Pedro Fernán-dez de Quirós** va ser el primer europeu en arribar a les illes de **Vanuatu** tot i que abans, el 1595 **Álvaro de Mendaña** les va descobrir, i també les illes **Salomon**, en la

Nova Gal·les del Sud

Aquest territori, que és l'illa més gran i el continent més petit del planeta, va ser batejat per **James Cook**, el 1768-1770, amb el nom de **Nova Gal·les del Sud** quan va prendre possessió de les terres en nom del **Rei d'Anglaterra**. **Poc temps després, degut a la superpoblació de presos que hi havia a Anglaterra es va decidir utilitzar els nous territoris descoberts com a destí final per a la deportació dels delinqüents.** L'any 1836 es va fundar oficialment la colònia anglesa d'Anglaterra i no seria fins al 1986 que la **Reina Isabel II** signa a **Camberra** l'Acta d'Austràlia, que estableix la independència legislativa i jurídica del país.

La primera ciutat que vam visitar va ser **Melbourne**, a l'estat de **Victòria**, ciutat que va ser capital d'**Austràlia** entre 1901



Nadius de Riu Sepik, Papua, Nova Guinea





Papua, Nova Guinea

seva recerca d'or. El 1774 les va redescobrir James Cook qui, atret per la llum brillant del volcà Yasur, va anomenar les illes com Noves Hèbrides. La nostra estada a la capital de la República -Port Vila-, a l'illa d'Éfaté, va ser breu -només dos dies-, un el vam dedicar a visitar una aldea local, i l'altre a conèixer una altra illa, Tanna, habitada completament per melanesis, que viuen de manera més tradicional que en altres illes. Vam veure el volcà Yasur. **Durant el trajecte vam passar per aldees molt tradicionals conegudes com kastom (de l'anglès custom, costum), on estan prohibits els invents moderns.**

Després de Vanuatu ens vam desplaçar a Sidney, la ciutat més gran i antiga capital d'Austràlia. Hi havia molta alegria i ambient perquè faltava un mes per començar els Jocs Olímpics. Sidney, capital de l'estat de Nova Gal·les del Sud,

anar a altres llocs com Papua Nova Guinea, la Barrera del Gran Corall i Ayers Rock.

Papua Nova Guinea: l'últim racó del món

De Sidney ens vam traslladar a Papua Nova Guinea, país independent des de 1975, situat a 1.274 kms. de la ciutat australiana. D'origen volcànic, comparteix



frontera terrestre amb la província d'Irian Jaya (Indonèsia). Papua té més de vuit-centes seixanta llengües i dialectes disseminats per les dinou províncies del país i és un dels únics llocs del planeta on perviuen una sèrie de tribus en estat prehistòric. Els europeus van arribar en el segle XVI. Els portuguesos van anomenar-la ilhas dos Papuas (la illa dels pèls rullats), del malai papuwah, més tard els alemanys la van denominar Nova Guinea per la seva semblança amb la Guinea africana. Espanyols, holandesos i anglesos també van participar en la seva colonització.

Vam entrar per Port Moresby, capital del país, considerada la ciutat més perillosa del món segons un informe presentat pel programa de l'ONU per als assentaments humans. L'hotel on ens vam allotjar semblava una fortificació i prohibia sortir als turistes a l'exterior a partir de les 20:00h. El primer europeu que va arribar a la zona on s'assenta Port Moresby va ser el capità britànic John Moresby en 1873, any en què va ser fundada, i va posar nom a la ciutat en honor del seu pare l'almirall Fairfax Moresby. Els indígenes segueixen vivint a Port



Ayers Rock, es juntament amb la cadena rocosa Kata Tjuta una de les majors atraccions del Parc Nacional Uluru-Kata Tjuta, considerat com Patrimoni de la Humanitat per la Unesco, des de l'any 1987

em va conquerir només arribar. Vaig quedar enlluernada per la seva magnífica Badia de Jackson. Vam anar una nit a l'Òpera per viure la experiència i vam gaudir veient-hi i escoltant el debut a Austràlia de Han-Na Chang, concertista internacional de violoncel, juntament amb el

Moresby en tradicionals cases sobre palafits. Durant quatre dies vam fer un creuer amb el vaixell Sepik Spirit pel Sepik, un dels rius més cabalosos del món, que flueix al llarg de 1.126 kms des dels seus orígens a les muntanyes fins a desembocar al mar Bismarck, a l'Oceà Pacífic.



República de Nauru, Micronesia



Canó de la segona guerra mundial, República de Kiribati, Micronesia

des de l'espai. Considerada Patrimoni de la Humanitat des de 1981, està formada per gairebé 3.000 esculls coral·lins distints. La Gran Barrera és un dels llocs més fascinants. Allà vam visitar el Green Island Reef Resort, un centre internacional molt turístic i d'oci on també es poden veure grans cocodrils.

El busseig en la Gran Barrera exterior cal efectuar-lo des d'un vaixell o des d'una plataforma flotant. Sota les seves aigües viuen més de 4.000 espècies de mol·luscs i més de 1.500 varietats de peixos que neden entre 400 tipus diferents de coralls. A continuació ens vam desplaçar fins a l'Uluru, més conegut com Ayers Rock, una de les icones naturals més famoses d'Austràlia, situat en el Territori del Nord. És una formació rocosa que s'eleva 348 m. sobre el terreny cir-

Ens desplaçàvem a les diferents aldees en un petit vaixell motoritzat per anar més ràpid. El Sepik està vorejat per llogarets, la majoria de l'ètnia latmul, els joves dels quals encara passen per ritus d'iniciació a la pubertat i a la maduresa; els tallen els seus rostres amb fulles durant la cerimònia. Les ferides, cobertes de fang, deixen cicatrius similars a les escates de la pell d'un cocodril. La seva vida gira entorn a les cases Tambaran, anomenada també casa dels esperits o de l'home. En l'interior d'aquesta casa, que arriba a fer 25 metres d'alçada, es troben col·leccions d'escultures que produeixen els propis habitants del poblat: màscares, estàtues i figures que es conserven com a objectes sagrats. Tradicionalment, solament els guerrers poden accedir a l'interior d'aquesta casa, l'entrada de la qual està prohibida a dones i nens sota pena fins i tot de mort. La majoria dels habitants són ara cristians, havent-hi deixat, encara que alguns siguin animistes, les pràctiques que fins fa poc eren habituals, com menjar-se ritualment als seus enemics. En finalitzar el creuer ens vam traslladar a Port Moresby per tornar a Cairns.

La Gran Barrera del Corall

Els punts tradicionals per accedir a la Gran Barrera del Corall són Cairns -la ciutat més important de la zona i punt de partida de nombroses excursions- i Port Douglas. S'estén al llarg de 2.300 quilòmetres en el nord-est australià. Com la Gran Muralla Xina, també es pot veure

cum dant, encara que la major part es troba sota terra. La superfície del monòlit, amb un contorn de 9,4 kms. canvia de color segons la inclinació del sol. És una de les zones que concentra nombrosos llocs sagrats per als aborígens. El llaç d'unió entre els avantpassats i els aborígens són els tòtem. Cada indígena té el seu propi. Vam pujar fins al cim de l'Uluru des d'on es podia veure

Kata Tjuta, una formació de 36 cúpules de roques amb alçades de fins a 546 metres. D'Ayers Rock vam tornar per última vegada a Cairns. L'endemà vam viatjar a Brisbane (la tercera ciutat més gran d'Austràlia i capital de l'estat de Queensland), més concretament a Tangalooma, un resort visitat diàriament a la mateixa hora per dofins, sempre i quan el temps no ho impedeixi. És un paradís perfecte per descansar i practicar tota mena d'esports aquàtics, com per exemple, passejar per l'immensa platja ocupada per ocells i pelicans, donar de menjar al vespre als dofins o sortir en vaixell a veure balenes. D'aquí vam prosseguir el viatge cap a Nauru, deixant darrere Austràlia, un país que mereix la pena conèixer habitat pels cangurs i els coales.



República de Kiribati



Illes Marshall

L'arribada a la **República de Nauru** suposava l'inici d'un recorregut per la **Micronèsia** que incloïa escales i parades als estats de la **República de Kiribati**, **Illes Marshall**,

i **Gran Bretanya**. L'any 1968 es va independitzar però la seva situació econòmica precària l'ha situat sota el paraigües d'**Austràlia**. La religió més estesa a l'illa és el cristianisme, seguida per la Bahai i la budista. **D'aquí han sortit els millors esportistes d'halterofília -són campions olímpics en aquesta categoria-**.



Pohnpei, Micronesia

La República de Kiribati està integrada per un grup de 33 atols coral·lins i una illa volcànica (**Banaba**) disseminats en un àrea de més de tres milions de quilòmetres quadrats. Kiribati, també coneguda com **Illes Christmas**, és l'atol més gran del món i on el govern britànic va fer en la dècada dels 50 tres proves nuclears. Vam estar set dies per falta d'avions. Els dos únics dels que disposa el país van xocar entre ells i vam haver d'esperar fins l'arribada d'una aerolínia procedent de **Fidji**, que anava a **Marshall** per fer unes reparacions a l'aparell. Tot i això vam veure coses curioses com una celebració de balls tradicionals en què algunes noies, en un moment d'èxtasi, començaven a plorar exageradament.

Estats Federats de Micronèsia, conegudes com les **Illes Carolines**, **República de Micronèsia Pohnpei**, **Guam**, i **Palau**. **Micronèsia** va formar part del **Virregnat de Filipines** fins al 1898, data en què va passar a mans d'**Estats Units**, exceptuant l'arxipèlag de las **Carolines**, que va ser venut als alemanys poc temps després. El clima a tota la zona és tropical degut a la seva situació geogràfica, just a l'Equador. Vam anar descobrint les peculiaritats d'aquests estats. **Nauru**, una illa just al sud de la línia de l'Equador, és el país insular més petit del món (21 kms. quadrats) i l'única república en el món que no té una capital oficial, tot i que se li assigna aquesta funció a la ciutat de **Yaren**. **També és el lloc on he vist la millor lluna plena del món**. **Nauru** és un gran exportador de fòsfor però es preveu que aquesta font d'ingressos s'acabi el 2050. **Va estar ocupada pel Japó en la segona Guerra Mundial; de fet encara poden trobar-se restes de casquets d'armes a les platges**. En el segle XIX va ser colònia alemanya, de **Nova Zelanda**

Exploradors espanyols en el Pacífic

Arribar a l'aeroport de Majuro, capital de la república de les Illes Marshall, va ser una retrobada amb la modernitat.



Nan Madol,
(la Venècia del Pacífic).
Pohnpei, Micronesia



Ja no es tractava d'una construcció provisional com els anteriors aeroports. El país està constituït per vint-i-nou atols i cinc illes. Les més importants formen dos grups: la **Cadena Rataka** i la **Cadena Ralik** (*en Marshallès "clarejar" i "vesprejar" respectivament*). L'explorador espanyol **Álvaro de Saavedra Cerón** les va descobrir i va desembarcar-hi el 1529. El 1799, els anglesos les van anomenar "**Marshall**" quan un explorador amb aquest nom les va visitar. Part de l'**Oceania** espanyola, va ser venuda a Alemanya el 1884 després de la mediació papal. Des de 1946 fins al 1958 s'han fet 67 proves nuclears en varis atols. El 1990 les illes **Marshall** es van independitzar.



Les illes Palau tenen un gran atractiu turístic sobretot per als aficionats al submarinisme. La forma com estan distribuïdes les illes i la superfície coberta per vegetació li donen una imatge molt peculiar. Resulta molt més espectacular vist des de l'aire.

Entre les principals activitats turístiques destaca el submarinisme, la pesca i altres esports marítims. **Aquí vam veure un dels millors capvespres. De Marshall vam anar a Pohnpei, un dels quatre estats que configuren els Estats Federats de Micronèsia, format per 607 illes.** Ens vam allotjar al **Pacific Skylite Hotel de Kolonia**. El propietari, **Yalmer Helgenberger**, ens va donar molta informació per poder conèixer l'illa. **Ens va presentar unes espanyoles missioneres que estaven al càrrec d'una escola de nens amb problemes familiars. Eren de l'Institució de Mercedarias Misioneras de Berriz, fundada per la monja bilbaina Margarita López de Maturana als anys 1920.** Sister María i sister Rosa -així es van presentar- ens van explicar part de la història de **Pohnpei: els espanyols van anomenar Ponapé a la illa i al seu assentament més important, la seva primera capital.** Les **Illes Carolines** van ser descobertes el 22 d'agost de 1526 per l'explorador espanyol **Toribio Alonso de Salazar**. L'1 de gener de 1528 el descobridor **Alonso de Saavedra** va prendre possessió en nom del **Rei d'Espanya** de les illes d'**Uluti**. **Després de la guerra hispano-nord-americana de 1898, Alemanya va comprar l'illa a Espanya.** Des de 1914 fins al 1945 va estar sota la sobirania del **Japó**. Al final de la guerra, les **Illes Carolines** van passar a formar part del **Territori en Fideïcomís** de les Illes del **Pacífic**. El 1986 van aconseguir la independència els **Estats Federats de Micronèsia**. Des de llavors, **Pohnpei** ha estat un protegit port tropical sota control indirecte dels **Estats Units**.



Fàbrica de tabac

Nan Madol està format per una sèrie de petites illes artificials unides per una xarxa de canals i va ser la capital de la dinastia **Saudeleur** fins aproximadament l'any 1500. S'han identificat algunes probables pedreres al voltant de la illa, però l'origen exacte de les pedres de **Nan Madol** està encara per determinar. S'ha suggerit que es podrien haver posat a flotació amb basses des de la pedrera, però ningú ha pogut demostrar aquest procediment. Els arqueòlegs encara han de desentranar el misteri. **Alguns mites que l'envolten diuen que la seva existència està relacionada amb la del continent hipotètic Lemuria, formulat per científics francesos en el segle XIX, segons la qual es va enfonsar a causa d'un cataclisme.** També ho relacionen amb l'**Illa de Pasqua**. Posteriorment, escriptors com **Lovecraft** i **August Derleth** van situar a **Pohnpei** l'entrada a fantàstiques civilitzacions d'alienígenes. En els anys 1960 l'ufòleg **Erik von Däniken** afirmava que les ruïnes de **Nan Madol** i altres en **Pohnpei** eren obra d'extraterrestres.

Fort Santiago



Catedral de Manila, Filipines

A Pohnpei es troben les ruïnes de Nan Madol, conegudes com la Venècia del Pacífic.



La ruta per la Micronèsia va acabar a Palau, a 500 kms de Filipines. El primer explorador europeu a albirar les illes Palau, va ser l'espanyol **Ruy López de Villalobos** el 1543 qui les va annexar a l'Imperi espanyol. Després de la conquesta de les **Filipines** el 1565 les illes van passar a integrar el territori de la **Capitania General de les Filipines**, creada el 1574, depenent del virregnat de **Nova Espanya**. **Espanya** va colonitzar les illes fins a finals del segle XIX i en 1899 les va vendre a **Alemanya** juntament amb la resta de les **Carolines**, després de la derrota en la guerra hispano-nord-americana de 1898. És independent oficialment dels **Estats Units** des de 1994.

Filipines i Japó: fi de trajecte

Al sortir de Palau vam viatjar fins a un nou continent: Àsia. Vam entrar per **Manila**, capital de **Filipines**, ciutat fundada per l'espanyol **Miguel López de Legazpi** en 1571. **Abans de l'arribada dels espanyols, Filipines era un enclavament musulmà.** Vam visitar el centre de la ciutat i la zona originària, Intramuros, que, a pesar de la destrucció portada a terme pels nord-americans durant la **Segona Guerra Mundial**, conté encara notables exemples de l'arquitectura espanyola del segle XVII. La capital colonial espanyola es va veure enriquida amb gran quantitat de monuments: palaus privats i públics, amplis convents, bells temples. **Aquí es va erigir la primera universitat d'Àsia, la Real i Pontifícia de Sant Tomàs, molt abans que existissin les universitats d'Índia o de les colònies angleses d'Amèrica.** En les seves aules es van formar les primeres generacions d'il·lustrats (**una classe educada de criolls, mestissos i nadius**). Les esglésies barroques de **San Agustín** i de **Santo Domingo**, amb el conjunt conventual annex, les antigues fortificacions espanyoles i les restes de la **Fortalesa Santiago**, a més d'alguns moderns i interessants edificis com el **Coliseo**, són els principals llocs artístics. **També vam visitar la fàbrica de tabac La Flor de Isabela on ens van ensenyar l'art de fer tabac des de 1881.**

Japó, l'imperi del sol naixent, va ser l'últim país de la ruta arreu del món. L'amabilitat de la gent ens va sorprendre agradablement. Tanmateix ens vam adonar que hi havia poca gent que parlés anglès. Vam visitar **-traslladant-nos amb el tren bala (Tokio és també la llar del**



Hiroshima

sistema de trens de major complexitat en el món). - les ciutats de **Tokio**, la capital i una de les més grans del món -; **Kyoto**, antiga capital de Japó des de 794 fins a 1868; es considera el centre cultural de Japó, i té un dels temples budistes, santuaris sintoistes, palaus i jardins més famosos del Japó; **Hiroshima**, població que ha passat a la història per ser la ciutat on es va llançar la primera bomba atòmica (el 6 d'agost de 1945) per l'aviació dels Estats Units, té un gran museu -el **Memorial de la Pau d'Hiroshima**- per recordar els fets i a les víctimes que hi va haver; i **Akita**, on hi ha un dels ports petrolers més importants de Japó. A **Tokio** vam fer una nit en **Ryokan Ryumeikan-Honten**, una residència típica japonesa, austera però còmoda. Vam sortir de l'aeroport de **Tokio** amb ganes de tornar, impactats per tot allò que havíem vist i per la bona educació en general dels japonesos.



Estatua d'un Samurai, Tokio

Vam fer escala a Londres i l'11 de setembre arribàvem a Barcelona, amb nous coneixements del món.

C

Kyoto, Temple Imperial



L'escultor Ramon Cuello al Vaticà

El nostre bon amic en Ramon Cuello, Cavaller de l'Orde del Sant Sepulcre de Jerusalem, de l'Estament de Cavallers Nobles del Principat de Catalunya i Acadèmic de l'Institut, fou rebut el passat novembre de 2008 pel Sant Pare, amb motiu de lliurar-li l'escultura en bronze "*Només Déu dona la vida*" (Al·legòrica sobre la donació d'òrgans) realitzada per encàrrec de la Federació Internacional d'Associacions Mèdiques Catòliques, que presideix el metge català Dr. Josep M. Simón Castellví, amb motiu del Congrés Internacional sobre la donació d'òrgans promogut per la Pontifícia Acadèmia per a la Vida, que presideix l'arquebisbe Rino Fisichella.



Presentació de *El químico de los Lumière* i *Cazadores de Imágenes en la Belle Époque*

La Biblioteca Pública Arús i l'Institut d'Estudis Històrics Medievals de Catalunya van presentar el 15 de gener passat, a la sala de conferències de la Biblioteca, la novel·la *El químico de los Lumière* i el DVD *Cazadores de Imágenes en la Belle Époque*. Van ser-hi presents a l'acte l'autor, Pedro García Martín, professor titular d'Historia Moderna en la Universidad Autónoma de Madrid, Josep M. Queraltó, col·leccionista de cinema i membre de l'Acadèmia del Cinema Català i de la Academia de las Artes y las Ciencias Cinematográficas de España; Jordi S. Bonet i M^a Lluïsa Pujol, productors i directors del documental.

L'acte va estar amenitzat amb la música de Trinidad Jiménez (flauta travessera) i Juan Rojo (contrabaix), lectures de fragments del llibre i visionat de parts del documental amb col·loqui. També es va poder veure en directe el primer cinematògraf dels Lumière. Josep M. Queraltó va explicar les seves tres principals funcions: filmar, copiar i projectar.



Trobada amb el Casal Català de Quebec

El passat 10 d'abril els amics M^a Lluïsa Pujol i Jordi S. Bonet, van tenir una trobada, representant a l'Institut, amb la Neus Bonet, fundadora del Casal Català de Quebec, que té la seva seu virtual, a Montreal (Canadà), ja que no existeix una física.

L'encontre va ser a la Gallery Gora, que exhibia obra de l'artista plàstic hispà-brasilero Otto Cavalcanti, que resideix des de fa anys a Barcelona. "*El Casal Català del Quebec -ens va explicar la Neus- és una associació constituïda per catalans i catalanes que estan interessats en la recuperació, foment i difusió de la cultura dels Països Catalans al Quebec*". Entre les activitats que organitzen, destaquen cursos de català i conferències, que són possibles gràcies a la implicació i col·laboració de diverses institucions com són el Consolat d'Espanya, la Generalitat de Catalunya i la Universitat de Montreal.





Conferència Cristòfol Colom, príncep de Catalunya,



En el marc del **Reial Cercle Artístic de Barcelona** va tindre lloc un cicle de conferències sobre el tema "**Cristòfor Colom fou català**". Dins d'aquest cicle, el 5 de febrer d'enguany, **Jordi Bilbeny**, filòleg, historiador i escriptor va donar una interessant conferència amb el títol "**Cristòfol Colom, Príncep de Catalunya**". L'acte va ser presentat per l' actual president del Cercle en **Fèlix Bentz**.

Cinc-cents anys després de la mort de **Cristòfor Colom**, l'historiador **Jordi Bilbeny** culmina les seves exhaustives investigacions i concreta la figura del descobridor d'Amèrica en un **Colom** de la noblesa barcelonina, d'una família de tradició de mercaders i navegants, diputat, governador, militar, corsari, membre del **Consell d'Estat**, amb un germà que era president de la **Generalitat** i un altre que pertanyia a l'**Església**, amb escut d'armes, seguidor de la causa del conestable de **Portugal** i de **Renat d'Anjou**, en tant que reis de Catalunya. **Un personatge noble vinculat a la casa reial: un Colom príncep de Catalunya.**

Mostra Cinematogràfica de la Col·lecció Josep M. Queraltó a la Biblioteca Pública Arús

La **Biblioteca Pública Arús** va acollir del 5 de març al 30 d'abril, la **Mostra Cinematogràfica de la Col·lecció Josep M. Queraltó** com a exemple de les més de 15.000 peces que reuneix a l'actualitat una de les col·leccions cinematogràfiques privades més voluminoses d'Europa. A través de la mostra s'ha fet un recorregut per la història del cinema des dels seus antecedents fins els nostres dies.

Josep M. Queraltó ha escollit la Biblioteca Pública Arús per mostrar una selecte part de la seva magna col·lecció cinematogràfica per la significació històrica d'aquest emblemàtic espai de Barcelona i per la coincidència entre l'any de la fundació de la Biblioteca i l'invent del cinematògraf dels germans Lumière, el 1895, que va suposar el naixement del setè art tal i com ara el coneixem.

Entre les peces que s'han exhibit a la mostra hi havien diverses ombres de l'Illa de **Java**, cambotjanes, malaies, europees i marionetes de **Birmània**. Tanmateix, destacà una serie de cristalls pintats a mà, càmeres de filmar, una selecció de cartells de cinema, i altres objectes relacionats amb la tècnica cinematogràfica.



Jaume Bertomeu, rebut pel Conseller de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya

Jaume Bertomeu, director de la revista **Cartulari**, que edita l'**Institut d'Estudis Històrics Medievals de Catalunya**, va ser rebut pel **Conseller de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat**, **Joan Manuel Tresserras**, i el **Director General del Patrimoni Cultural**, **Josep M. Carreté Nadal**, el 7 de maig passat a la seu de la **Conselleria** a Barcelona. Durant la trobada, **Jaume Bertomeu** els hi va lliurar els darrers quatre exemplars del **Cartulari** i va donar a conèixer les diferents activitats culturals promogudes des de l'**Institut** i informació amplia de l'entitat. A l'acte van ser-hi presents també, en representació de la revista i com a membres de l'**Institut**, **Jordi S. Bonet** i **M^a Lluïsa Pujol**.



LES BOLES ECOLÒGIQUES, UNA NOVA FORMA DE RENTAR ? Renta la teva roba sense detergent!

ÖKO-BALL per un món més saludable

Uns membres de l'institut han començat una nova etapa professional amb un producte revolucionari que pensem us interessarà conèixer.

Hem volgut preguntar als amics Lluís Santos i Teresa March sobre la bola de rentar ecològica.

Institut - *Ens podeu explicar en què consisteix aquesta novetat?*

Lluís S.- Es tracta d'una esfera de material plàstic no tòxic, que posada dins el tambor de la rentadora neteja la roba sense utilitzar detergent. A l'interior d'aquesta esfera hi ha quatre tipus de boletes ceràmiques que juntament amb dos imants creen una reacció física de canvi d'estructura molecular de l'aigua, és a dir, la mateixa reacció que provoca un detergent Químicament aquí s'aconsegueix Físicament.

Institut - *Perquè tothom ho pugui entendre, ens podeu explicar com són aquestes boletes?*

Lluís S.- Per una banda els imants permanents creen un camp magnètic, es la diferència amb altres boles de rentar que estan sortint al mercat que no els porten. Per l'altra, les boletes de ceràmiques naturals són quatre:

Alcalines, eliminen la cal de l'aigua.

Infraroges, alliberen ions i activen la penetració de l'aigua a les fibres.

Esterilitzants, acció esterilitzant i desinfectant.

Anticlor, acció de dissolució del clor que fa l'efecte suavitzant.

Institut - *I les taques difícils, també les treu ?*

Teresa M. - El sistema de rentat ecològic no fa "miracles", com tampoc els fa el sabó, el que s'aconsella és tractar-les amb un llevataques tal i com es fa abans d'un rentat convencional.

Si cal, en cas de roba molt bruta es pot afegir un 20% de la quantitat de sabó. Com que no té cap component químic, no passa res si en alguna ocasió es vol afegir algun tipus de producte.

És important dir que per aquest mateix motiu (*l'absència de components químics*) és ideal per a persones que tenen problemes al·lèrgics o pells delicades, com els nadons o els avis.

Institut - *És molt car ?*

Teresa M. - Val 39 €. Compte! que potser en veureu de més barates, però no tenen res a veure. Actualment només hi ha al mercat dues que compleixen tots i cadascun dels requisits per a un òptim rendiment.

Com passa sovint, surten imitacions, Funcionen? No et diré que no. Fent una comparació, és com un Rolls-Royce i un "sis-cents", tots dos tenen quatre rodes i circulen, però no tenen res a veure.

Institut - *Doneu-nos alguna raó per provar-ho*

Lluís S. - Jo destacaria l'estalvi, que en els temps que corren no està gens malament, la bola ecològica té una durada de 1500 rentats. Si feu números ho veureu .

L'altra raó molt important és que no deixa cap tipus de residu nociu per el medi ambient Ja és hora que s'agafi seriosament un compromís amb aquest tema que ens afecta a tots.

Teresa M. - Jo, com a mestressa de casa, també destacaria la comoditat de no haver de carregar el pes afegit dels envasos de detergent i suavitzant. També guanyem espai, doncs es pot deixar dins el mateix tambor de la rentadora.

Institut - *Com podeu veure les explicacions del Lluís i la Teresa sobre aquest innovador sistema de rentar ens fa pensar. L'estalvi, la preservació del medi ambient, i una forma òptima de netejar la roba són avantatges suficients per decidir-nos a provar-ho.*

Trobareu tota la informació que necessiteu a : www.okoball.cat www.wellos.cat
93 221 05 99 93 221 93 83



FINQUES CLARAMUNT

Administra, lloga, ven.
Gestió i inversió immobiliària.
20 anys al vostre servei.

C/. Prats de Molló, 10
Telf. 93 201 85 16 Fax 93 200 90 09
08021 - BARCELONA

LAS VELAS
DE

Manubens

Poligono Industrial Can Castells
Cl Juan de la cierva 8 d
08420 Canovellas - Barcelona
Tel 938400239
www.lasvelasdemariano.com

Tienda en Barcelona
Cl Sardenya 209 bis
Tel. 932455859



Asesoría Fiscal, Contable y Seguros Generales



José María Manubens Guillamón

Calle Camí Ral, 389 2º
08301 Mataró (Barcelona)
Teléfono 93-796-48-36

e-mail jmmanubens@hotmail.com





SALVADOR DALÍ

ESCUPTOR



*Elefant Còsmic. Bronze fos a la cera perduda. Obra original de Salvador Dalí.
Pertanyent a la col·lecció Clot i creat al voltant de 1970.*

*La Sala Güell, situada a l'edifici del Reial Cercle Artístic, Palau Pignatelli,
C/. Arcs n.º 5 de Barcelona. Presenta la mostra "Dalí escultor".
Una ocasió única de contemplar obres procedents de varies col·leccions privades.*